

Cemachas Šabadas - gerasis daktaras Aiskauda

Virtuali paroda

Vieno iškiliausių Lietuvos žydų ir Vilniaus visuomenės veikėjo dr. Cemacho Šabado 150-ųjų gimimo metinių proga Lietuvos medicinos bibliotekoje buvo parengta literatūros paroda (2014 kovo 19 d. – balandžio 30 d.).

Nuo gegužės mėn. dalis parodos eksponuojama Lietuvos Sveikatos ministerijos patalpose.

Virtualioje parodoje pateikiame eksponuotų dr. C. Šabado mokslo ir visuomenei skirtų darbų, leidinių apie jį, nuotraukų skenuotas kopijas.

Tai galimybė susipažinti su dr. C. Šabado darbais ir literatūra apie jį visiems, kurie negalėjo apsilankyti parodoje ir pamatyti ne tik darbų kopijas, bet ir originalius leidinius, kurie yra Lietuvos medicinos bibliotekos fonduose.

Medžiaga parodai buvo rinkta įvairiose Lietuvos bibliotekose: VU Rankraščių skyriuje, Vilniaus žydų viešojoje bibliotekoje, Vilniaus apskrities A. Mickevičiaus viešojoje bibliotekoje, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje, Lietuvos medicinos bibliotekoje bei internete.

Nuoširdžiai dėkojame visų bibliotekų kolegoms, padėjusiems renkant informaciją. Tariame nuoširdų ačiū asmenims, patikėjusiems leidinius iš savo privačių bibliotekų.

Virtualią parodą parengė Regina Vaišvilienė

Daktaras Cemachas Šabadas

1864 02 05 – 1935 01 21

Biografijos faktai

- **Cemachas Šabadas** gimė 1864 m. vasario 5 d., ir didesniąją gyvenimo dalį praleido Vilniuje.
- Lankė Vilniaus realinę gimnaziją.
- 1881 m. su tėvais persikėlė į Maskvą, mokėsi Maskvos 2 – ojoje gimnazijoje.
- 1889 m. baigė Maskvos universiteto medicinos fakultetą, gavo vaistininko ir gydytojo diplomą.
- Rusijoje prasidėjus dėmėtosios šiltinės ir choleros epidemijoms su medikų grupe išvyko į Tombovo guberniją kovoti su cholera.
- Stažavosi Bendrosios patologijos institute Maskvoje pas profesorių A.B. Fochtą. Paskui tobulinosi Vienoje, ir 1894 m. apgynė daktaro disertaciją diabeto tema „*К вопросу о панкреатическом сахарном мочеизурении (Diabetes mellitus). Экспериментальные исследования*“.
- 1895 m. grįžo į Vilnių ir įsidarbino žydų ligoninėje.
- Prasidėjus choleros epidemijai Švenčionyse, dalyvavo ją likviduojant.
- 1895 m. priimtas į Vilniaus medicinos draugiją tikruoju nariu, buvo renkamas į valdybą. Skaitė mokslinius pranešimus. Buvo vienas iš medicinos daktarų daugiausiai demonstravusių ligonius (daugiau kaip 16 demonstracijų). 1926 m. išrinktas viceprezidentu.
- 1905 m. už dalyvavimą revoliuciniuose įvykiuose suimtas ir įkalintas Lukiškių kalėjime, kuriame išbuvo pusmetį. Nuteistas trejiems metams tremties tolimoje Šiaurėje, tačiau nuosprendis pakeistas tremtimi užsienyje. Vėliau jam buvo leista grįžti į Vilnių.

- Siaučiant tuberkuliozei, C.Šabadas, subūręs įvairių tautybių gydytojus, 1911 m. įkūrė Vilniaus skyrių prie Visos Rusijos kovos su tuberkulioze lygos.
- Pirmojo pasaulinio karo metais Vilniuje rūpinosi karo pabėgėliais, buvo Pabėgėlių komiteto narys.
- C.Šabadas buvo aktyvus Vilniaus bendruomenės narys, dalyvavo visuose miesto ir žydų bendruomenės reikaluose.
- 1919 – 1920 m. vadovavo Vilniaus žydų bendruomenei.
- Nuo 1919 m. iki mirties buvo Vilniaus miesto tarybos narys.
- C.Šabadas - vienas iš žydų mokslinio instituto (JIVO), pradėjusio savo veiklą 1925 m. Vilniuje, organizatorių ir įkūrėjų.
- Buvo Vilniaus magistrato sveikatos apsaugos komiteto (TOZ) pirmininkas.
- C.Šabadas ypač daug dėmesio skyrė vaikų sveikatos problemoms.
- Jo iniciatyva įkurta Žydų labdaros draugija, vaikų poilsio stovyklos, našlaičių prieglauda Šopeno gatvėje, kiekvienoje mokykloje paskirtas gydytojas.
- Įgyvendino projektą „Pieno lašas“ - pirmą kartą Vilniaus miesto moterims, turinčioms kūdikius, buvo suteikti nemokami pieno, maisto daaviniai ir drabužiai.
- Žmonės kūrė legendas apie jo gerumą.
- C.Šabadas užsiėmė labdaringa veikla, nemokamai gydė neturtingus vilniečius.
- Bendravo su Antanu Vileišiu ir su Europos intelektualais, Albertu Einšteinu; jį gerai pažinojo ir Lietuvos Prezidentas Antanas Smetona.
- Bendradarbiavo rusiškoje, lenkiškoje, jidiš spaudoje, rašė straipsnius, brošiūras.
- Paskelbė sanitarinės statistikos darbų apie miesto gyventojų sergamumą ir mirtingumą.

- C. Šabadas atkreipė dėmesį į tai, kad nemažai ligų lemia blogos gyvenimo sąlygos ir higienos normų nepaisymas. Jis mokė miesto gyventojus, ragino laikytis švaros; skaitė paskaitas, dalino leidinius.
- Savo darbuose pabrėžė fizinio grūdinimosi reikšmę vaikystėje.
- Ypač dideli jo nuopelnai medicinos ir higienos mokslinei literatūrai jidiš kalba.
- 1922 – 1933 m. redagavo populiary medicinos žurnalą „Folksgezunt“ („Liaudies sveikata“).
- Daug nuveikė kurdamas medicinos terminologiją jidiš kalba.
- Buvo vienas iš medicinos skyriaus redaktorių rengiant visuotinę žydų enciklopediją, S. Dubnovo fondo išleistą Paryžiuje.
- Daktaras C.Šabadas mirė 1935 m. sausio 21 d.
- Jo įkurtos vaikų sanatorijos kieme buvo pastatytas paminklas (skulptorius S.Šmurla) su užrašu „Daktaras T.C. Šabadas – didysis vaikų bičiulis“, tačiau karo metais nugriautas, bet vilniečiai jo biustą išsaugojo ir po karo perdavė Valstybiniam žydų muziejui.
- 1940 m. viena iš Vilniaus gatvių buvo pavadinta C. Šabado vardu.
- 2007 m. Vilniaus senamiestyje, Mėsinių gatvėje, atidengta skulptūra C. Šabadui (skulptorius Romualdas Kvintas).
- C. Šabadas tapo rusų rašytojo Kornejaus Čukovskio pasakos herojaus daktaro Aiskaudos prototipu.
- Milijonai skaitytojų, ypač vaikų, pamėgo rašytojo K. Čukovskio literatūrinį herojų – daktarą Aiskaudą.

Parengė Janina Valančiūtė

Šeima

Šabado šeima. Dr. Cemachas Šabadas šeštas iš kairės

Moksleiviai C. Šabadas ir sesuo Šarlotė

Dr.Cemachas Šabadas su žmona Sore Grodzenski. Apie 1890 m.

Su sūnumi. Apie 1910 m.

Cemachas Šabadas antras iš dešinės.
Pirma iš kairės dukra Regina

Dr. C. Šabadas su anūkais

Dr. Cemacho Šabado visuomeninė veikla

Dr. Cemachas Šabadas (centre) tarp žydų mokslo ir visuomenės veikėjų. Apie 1934 m.

Dr. C. Šabadas daug nuveikė kurdamas medicinos terminologiją jidiš kalba.

1922 – 1933 m. C. Šabadas redagavo populiarių medicinos žurnalą, leidžiamą jidiš kalba „Folksgezunt“ (Liaudies sveikata).

Buvo vienas iš medicinos skyriaus redaktorių rengiant visuotinę žydų enciklopediją, S.Dubново fondo išleistą Paryžiuje.

Žurnalo Folksgezunt (Liaudies sveikata) titulinis lapas.
1923 m. Nr. 1.

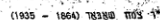
Cemachas Šabadas (centre) su žydų jaunimo organizacijos nariais vasaros stovykloje

מאלי קסג עזב ט

Włocław, 20 lutego 1935 Nr. 2	Rok Wyd. 12-ty 12-ty rok wydania	ח' כ"ג, דעם 20טן פעברואר 1935 נ"ס 2
-------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------

קורצע "יאגדאפיע פון ד"ר צמח שאבאד

וְהַיְתָּאבְדָּא אִין גִּעְוָה בְּעוֹרְרָן אִין חִילָע, אוּיף
טִקְעוֹרֶר עֵס אִין כְּאִינְטֶקְטֶס הוּיף, אַלֶּס זיבֶעסער אִין דער
מוֹלִידֶס (מוֹזִיק). זיין מוֹטֶר האָט געהאַלטן אַ גאַנצע גאַ-

אייסאגאטאטע אין פאקס מון
ה'תשנ"ב, 1990, א"ר מון ס. שטייט, ווי גלייב מענטשן
פארן צווייטן געטעארישע זאכאטיק. וואס

Apie dr. C.Šabado mirtį leidinyje Folksgezunt.
1935, Nr.2

Dr. Cemacho Šabado laidotuvės Vilniuje 1935 m.

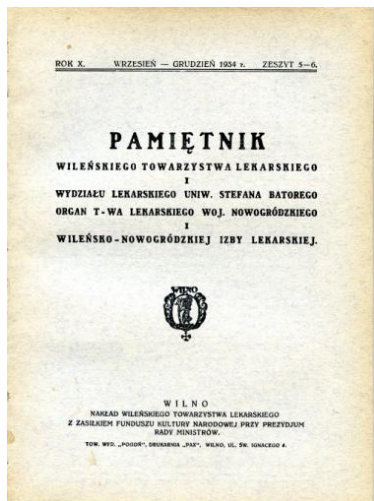
Dr. Cemacho šabado mirties metinių minėjimas

Dr. C. Šabado įkurtos vaikų sanatorijos kieme buvo pastatytas paminklas (skulptorius S. Šmurla) su užrašu „Daktaras T.C. Šabadas – didysis vaikų bičiulis“.

Antrojo pasaulinio karo metais nugriautas.

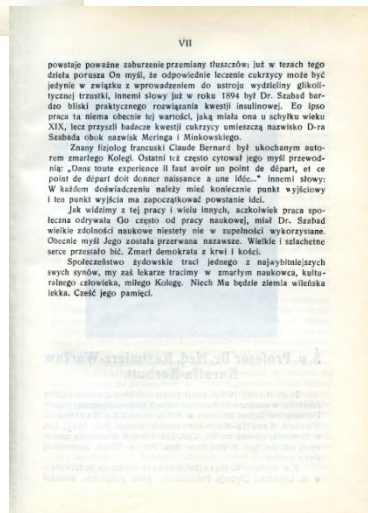
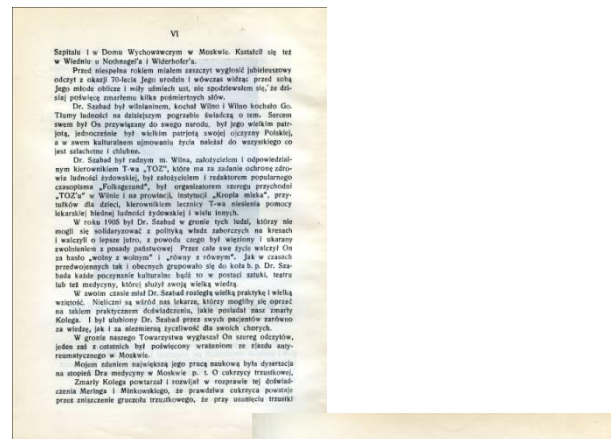
Jo biustą vilniečiai išsaugojo ir po karo perdavė Valstybiniam žydų muziejui.

Wspomnienie pośmiertne
o b. p. Dr. Med. Cemachu Szabadzie
(wygłoszone na posiedzeniu Wil. Tow. Lek. w dniu 21.I.1935 r.)
przez Vice-Prezesa Tow. Dr. Med. M. Girszaulicę

Dnia 20-go stycznia o godz. 12-iej w południe zmarł po długich i ciężkich cierpieniach po amputacji kończyn dolnej z powodu zgorzeli na tle miażdżycowym członek honorowy i były Vice-Prezes Towarzystwa Lekarskiego, Nestor świata lekarskiego w Wilnie, nasz ukochany Kolega Dr. medycyny Szabad.

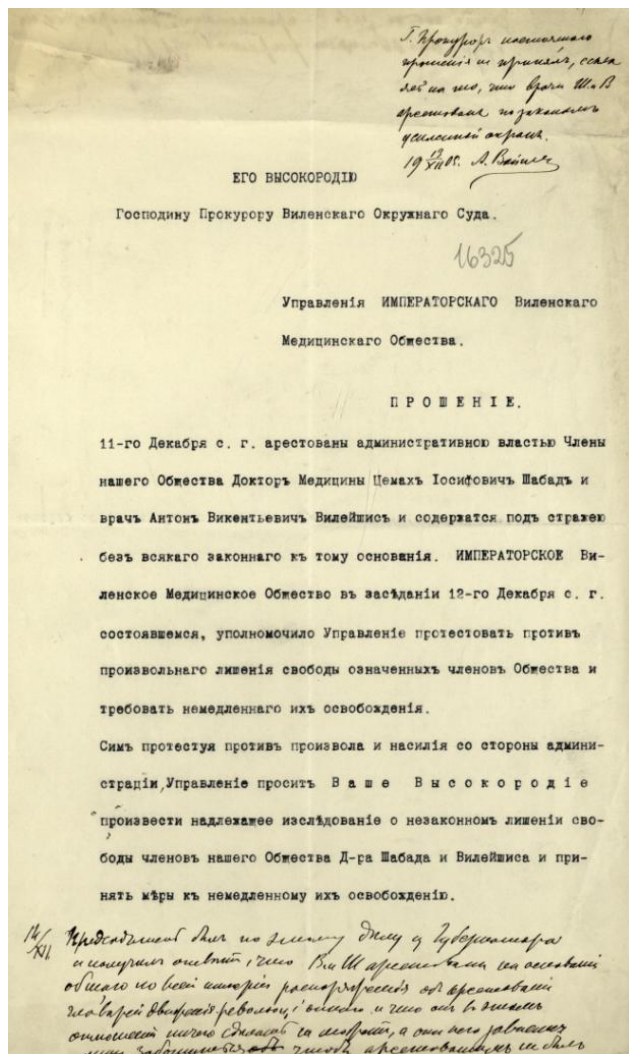
Urodził się w 1865 r. Studia lekarskie ukończył w 1889 r. w Moskwie. Doktoryzował się w r. 1895. Pracował w Jauzskim

Apie dr. C. Šabado netektj Vilniaus medicinos draugijos leidinyje *Pamiętnik Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego*. 1934 m.

2007 m. gegužės 16 d. Vilniaus senamiestyje, Mėsinių ir Dysnos gatvių sankryžoje, atidengta skulptūra Cemachui Šabadui – gerajam Doktorui Aiskauda (skulptorius Romualdas Kvintas)

1905 m. už dalyvavimą revoliuciniuose įvykiuose dr. C. Šabadas suimtas ir įkalintas Lukiškių kalėjime, kuriame išbuvo apie pusmetį. Tuo pačiu metu buvo suimtas ir žinomas aktyvus lietuvių visuomenės veikėjas, gydytojas Antanas Vileišis.

C. Šabadas nuteistas trejiems metams tremties tolimoje Šiaurėje.

Dėl Vilniaus medicinos draugijos, kitų visuomeninių organizacijų bei privačių asmenų organizuoti protesto raštai dėl neteisėtai įkalintų gydytojų įvairioms valdžios institucijoms davė rezultatų. Nuosprendis dr. C. Šabadui pakeistas tremtimi užsienyje, o gydytojas A. Vileišis-paleistas į laisvę.

Kiek vėliau dr. C. Šabadui buvo leista grįžti į Vilnių.

Vilniaus medicinos draugijos kreipimasis į Apskrities prokurorą dėl dr. C. Šabado ir gydytojo Antano Vileišio paleidimo iš kalėjimo.
Prokuroro paaiškinimas prirašytas ranka . 1905 m.

Antanas Vileišis 1905 m.
pabaigoje

sakymas jam. Rašte prašoma pranešti, „ar 1905 metais Vilniuje buvo lietuvių suvažiavimas ar „seimas“, kas jame dalyvavo, kokie buvo svarstomi klausimai, ar nebuvo tada platinamos proklamacijos ir t. t.“ 1914 m. gegužės 26 d. rašytame atsakyme patvirtinama, kad 1905 m. lapkričio 20 d. Vilniuje buvo lietuvių suvažiavimas pirmininkaujant daktarui Antanui Vileišiui⁵³.

Kaip minėjau, Antanas buvo suimtas 1905 m. gruodžio 11(24) d. Kartu suimtas ir jo kolega, žinomas Vilniaus gydytojas Cemachas Šabadas (beje, vėliau tapęs Kornejaus Čiukovskio pasakos „Daktaras Aiskauda“ herojaus prototipu)⁵⁴. Kuo caro valdžia kaltino abu suimtuosius ir kokį likimą jiems rengė, matyti iš Vilniaus gubernatoriaus 1906 m. sausio 26 d. slapto rašto Nr. 491 Vilniaus, Kauno ir Gardino generalgubernatoriui:

⁵³ Steponaitis V. Iš žandarų archyvo: Apie Vilniaus seimą // Mūsų senovė. – 1922. – T. 1. – Kn. 4–5. – P. 670–671.

⁵⁴ Zakas M. Apie kilnųjį Vilniaus žydą – daktaro Aiskaudos prototipą // Mokslas ir gyvenimas. – 1995. – Nr. 1. – P. 18–19.

„Siųsdamas du susirašinėjimus, kuriuos vedė Vilniaus gubernijos Žandarų valdyba apie Vilniuje gyvenančių gydytojų Cemacho Šabado, Joselio sūnaus, ir Antano Vileišio, Vincento sūnaus, politinį nepatikimumą, pranešu Jūsų Aukštajai Kilnybei, kad susirašinėjimuose yra tokių žinių apie minėtus asmenis:

1) daktaras Šabadas, 40 metų, Vilniaus žydų ligoninės ordinatorius, yra „Bundo“ komiteto ir Rusijos socialdemokratų darbininkų partijos narys. Aprūpino pinigais nusikalstamas organizacijas ginklams įsigyti. Kartu su kitais asmenimis organizavo Vilniuje „savigny“⁵⁵. Labai agitavo rengti ir palaikyti streikus 1905 m. spalio ir gruodžio mėnesiais. Visą laiką rinko pinigus „savigny“, taip pat geležinkelio bei pašto ir telegrafo streikininkams remti.

2) Daktaras Vileišis, 40 metų, sanitarijos komisijos prie Vilniaus miesto valdybos narys, aktyviai dalyvavo organizuojant Vilniuje politinius streikus spalio ir gruodžio mėnesiais, rinko pinigus streikuojančiųjų naudai. Lietuvių suvažiavime Vilniuje kartu su kitais organizavo Lietuvos socialdemokratų partiją. (Ochrankos agentai, matyt, supainiojo: Didžiojo Vilniaus seimo metu buvo įkurta Lietuvos valstiečių sąjunga. – J. A.) Tame suvažiavime, be kita ko, parengta laikinoji programa: 1) nemo-kėti mokesčių, 2) pašalinti visus rusus iš lietuviškų gubernijų valstybinių tarnybų, 3) reikalauti Lietuvai autonomijos su sostine Vilniumi.

Turėdamas galvoje, jog antivyriausybė Šabado ir Vileišio veikla padėjo sukelti buvusius streikus ir tvarkos pažeidimus Vilniaus mieste ir dėl to laikydamas juos pavojingais visuomenės ramybei, tarpininkauju, kad Jūsų Aukštajai Kilnybė, remdamasis Valstybės apsaugos nuostatų 32–34 straipsniais, kreiptumėtės į p. vidaus reikalų ministrą dėl minėtų asmenų ištrėmimo iš Vilniaus gubernijos ir dėl jų parengtinio arešto pratęsimo, kol bus išspręstas ištrėmimo klausimas.

Prie to, kas išdėstyta, priduriu, kad 1) daktarai Šabadas ir Vileišis laikomi suimti Vilniaus gubernijos kalėjime nuo gruodžio 11 d. ir 2) imtasi atitinkamų priemonių, kad jie, kaip nepatikimi asmenys, būtų nušalinti nuo užimamų pareigų⁵⁵.

Taigi, kaip matyti iš cituoto dokumento, caro valdžia dr. Antaną Vileišį kaltino aktyviai dalyvavus organizuojant Vilniuje politinius streikus 1905 m. spalio ir gruodžio mėnesiais, taip pat dalyvavus Lietuvių suvažiavime (Didžiajame Vilniaus seime), priimant anticarinės bei tautinės revoliucijos veiksmų programą. Tačiau šaltiniuose nepavyko aptikti duomenų, kad Antanas būtų aktyviai dalyvavęs organizuojant Vilniuje minėtus politinius streikus. Suprantama, jo asmeninės demokratinės bei tautinės nuostatos galėjo turėti įtakos daugeliui žmonių politiškai apsisprešti. Neabejotina, kad jis kaip humanistas materialiai rėmė suirutės metu į vargą patekusius žmones. Už visa tai jam grėsė tremtis.

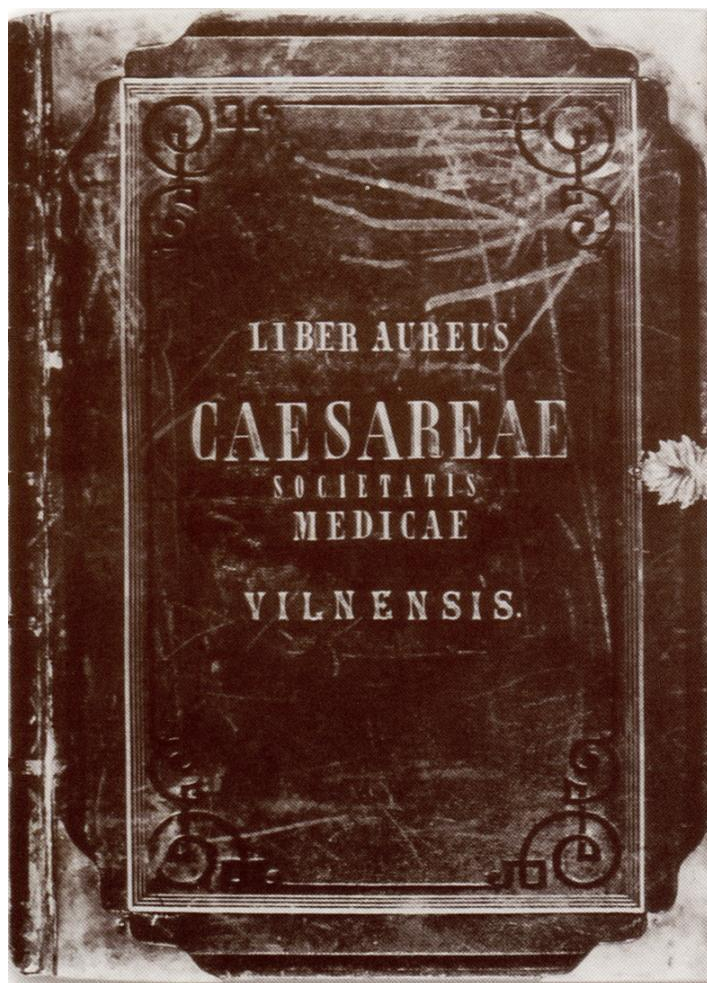
Lietuvių visuomenė labai išgyveno dėl Antano Vileišio suėmimo. Vilniaus lietuvių savišalpos draugijos valdybos 1905 m. gruodžio 20 d. posėdyje buvo priimtas toks nutarimas: „<...> pavesti P. Matulionui ir kun. J. Kuktai apsilankyti pas Vilniaus gubernatorių ir prašyti paliusuoti Draugijos ir valdybos narį d-rą A. Vileišį iš kalėjimo kaip suimtą nekaltai⁵⁶. „Lietuvos ūkininko“ laikraštis, išspausdinęs žinutę apie jo ir Jono Bortkevičiaus suėmimą, taip pat akcentavo jų nekaltumą. Žinutėje rašoma: „Vilnius. Čia, kaip ir visur Lietuvoje, suimama dabar kasdien daugybė žmonių. Kaip ir visur, dažnai suima visai nekaltus žmones. Daktaras Ant. Vileišis jau visas mėnuo kaip suimtas, bet ligi šiol dar nė patys nežino, už ką jį kaltina. Nese-

⁵⁵ Vilniaus gubernatoriaus 1906 m. sausio 26 d. raštas Vilniaus, Kauno ir Gardino generalgubernatoriui // LVIA. – F. 378. – B. 88. – L. 12.

⁵⁶ VLSD valdybos 1905 m. gruodžio 20 d. posėdžio protokolas // LMABR. – F. 253. – B. 14. – L. 25.

Dr. C. Šabadas - Vilniaus medicinos draugijos narys

- 1895 m. priimtas į Vilniaus medicinos draugiją tikruoju nariu.
- Buvo renkamas į valdybą.
- Skaitė mokslinius pranešimus.
- Buvo vienas iš medicinos daktarų daugiausiai demonstravusių ligonius (daugiau kaip 16 demonstracijų).
- 1926 m. išrinktas viceprezidentu.

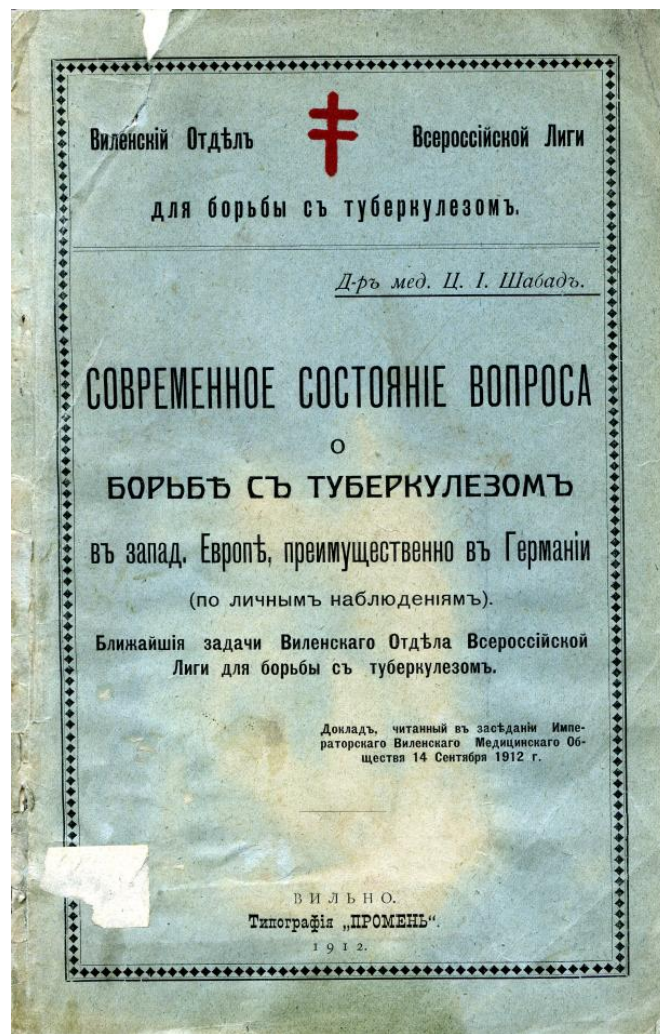
N	Stokas	Nomen et Cognomen	Medici	Præsent	Correspondent	Locum et Præsent medici
	1895					
231	Medici	Schabad Lemach Joseph filius Doctor Med.	actual			
232	23.	^{Papirius} Bujalski Sebastian Michaelis filius Doctor Med.	actual			
233		Lachowicz Stephanus Palimicz filius	actual	^{Præsent} M.D.		+
234		Rudziejewicz Leo Mathis filius	actual			
235		Gerschan Gregorius Leopold filius	actual			

Įrašas Vilniaus medicinos draugijos narių registracijos knygoje

Vilniaus medicinos draugijos valdybos narys.
Dr. C. Šabadas antras iš kairės. 1926 m.

Dr. Cemacho Šabado mokslo ir visuomenės sanitarinio švietimo darbai

1

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНІЕ ВОПРОСА О БОРЬБѢ СЪ
ТУБЕРКУЛЕЗОМЪ ВЪ ЗАПАДНОЙ ЕВРОПѢ, ПРЕИМУЩЕСТВЕННО
ВЪ ГЕРМАНИИ. /ПО ЛИЧНЫМЪ НАБЛЮДЕНІЯМЪ/.
БЛИЖАЙШАЯ ЗАДАЧА ВИЛЕНСКАГО ОТДѢЛА
ВСЕРОССИЙСКОЙ ЛИГИ ДЛЯ БОРЬБЫ СЪ ТУБЕРКУЛЕЗОМЪ.

1^й томъ

На организацію борьбы съ туберкулезомъ на Западѣ, въ особенности въ Германіи, уже указывалось мною въ первомъ моемъ докладѣ; объ этомъ говорилось и другими въ публичныхъ рѣчахъ, на общедоступныхъ лекціяхъ; наконецъ, подробно, хотя по болѣе старымъ даннымъ, вопросъ этотъ изложенъ въ известной книгѣ Ф.М.Влѣменталъ "Общественная борьба съ туберкулезомъ". Тѣмъ не менѣе, я позволяю себѣ снова остановить Ваше вниманіе на этомъ вопросѣ по слѣдующимъ соображеніямъ.

Какъ Вамъ извѣстно, Всероссійская Лига для борьбы съ туберкулезомъ вообще и виленскій ея отдѣлъ въ особенности еще находится въ періодѣ строительства. Явившись цвѣткомъ, пересаженнымъ съ запада на руссійскую почву, многіе отдѣлы имѣютъ тенденцію и практическую свою работу вести въ подражательномъ духѣ. Между тѣмъ, условія руссійской дѣятельности во многомъ отличаются отъ западно-европейскихъ не только въ политическомъ отношеніи, но и въ социально-экономическомъ, что въ данномъ случаѣ играетъ важнѣйшую роль. Кромѣ того, въ самой Россіи каждая область имѣетъ свои особыя, мѣстныя, условія, съ которыми при повседневной практической дѣятельности отдѣламъ необходимо считаться.

Въ частности, нашъ виленскій отдѣлъ, зародившись въ нѣдрахъ Медицинскаго Общества, уже начинаетъ выходить на широкую дорогу общественной дѣятельности. Изъ замкнутаго кружка немногихъ врачей, которые на первыхъ порахъ своей дѣятельности легко между собою могли столкнуться, наше правленіе превратилось въ коллегію съ болѣе разнороднымъ составомъ. А послѣ успѣшно прошедшаго дня "благаго цвѣтка"

541

Современные сосисные вопросы
огиаеиъ.
д-рамъ. Ш. Шабаръ. 15885

Мн. 2. Общее мнѣніе огиаеиъ вилеиъ,
членъ общ. ш. Шабаръ, членъ общ. Шабаръ - Шабаръ
рано огиаеиъ, и членъ общ. Шабаръ не б-
ду. Онъ нагласно огиаеиъ дѣлаиъ и членъ общ. Шабаръ
ярко огиаеиъ общ. Шабаръ, членъ общ. Шабаръ
куча, членъ общ. Шабаръ, членъ общ. Шабаръ, членъ общ. Шабаръ
корр. огиаеиъ на общ. Шабаръ членъ общ. Шабаръ
и членъ общ. Шабаръ, и членъ общ. Шабаръ членъ общ. Шабаръ
общ. Шабаръ какъ общ. Шабаръ, какъ и общ. Шабаръ
практической общ. Шабаръ. И членъ общ. Шабаръ
нагласно огиаеиъ, - членъ общ. Шабаръ, членъ общ. Шабаръ
членъ общ. Шабаръ, членъ общ. Шабаръ; членъ общ. Шабаръ,
кч членъ общ. Шабаръ, членъ общ. Шабаръ, членъ общ. Шабаръ
членъ общ. Шабаръ, членъ общ. Шабаръ, членъ общ. Шабаръ
членъ общ. Шабаръ.

какого-нибудь членъ общ. Шабаръ на членъ общ. Шабаръ
общ. Шабаръ, членъ общ. Шабаръ, членъ общ. Шабаръ, членъ общ. Шабаръ

Чарковский (Л. О.):

- 1) О распознаваніи дифтеріи и леченіи ея сывороткой 57.
- 2) Рефератъ статьи проф. Цибульскаго: „Известковое молоко, какъ дезинфицирующее средство“ 215.
- 3) Свидѣнія о С.-Петербургской и Варшавской антадифтерійной сывороткѣ 263.
- 4) Случай дифтеріи 267.

Шабазъ (П. Г.):

- 1) Современное состояніе вопроса о диабетѣ 101.
- 2) Демонстрація больного съ Ischias scoliotica 321.
- 3) Случай желчныхъ камней съ разрывомъ желчнаго пузыря 322.
- 4) Демонстрація больного перенесшаго tetanus traumaticus 343.

Таблицы заболеваемости и смертности въ г. Вильнѣ приложены при каждомъ номерѣ протоколовъ.

Годовой отчетъ

О дѣятельности

ИМПЕРАТОРСКАГО ВИЛЕНСКАГО МЕДИЦИНСКАГО ОБЩЕСТВА за 1895 годъ.

Настоящимъ годомъ заканчивается 90 лѣтъ со дня основанія Общества.

I.

Личный составъ Общества.

Къ концу 1894 г. членовъ Общества состояло 198, въ томъ числѣ:

Почетныхъ членовъ въ Имперіи	11.
„ „ иностранныхъ	4.
Дѣйствительныхъ членовъ	93.
Членовъ корреспондентовъ въ Имперіи	73.
„ „ иностранныхъ	13.
Членовъ соревнователей	4.

Больная, будучи еще въ 7-мъ мѣс. беременности, поступила 16 Юля с. г. въ Виленскую Ж. Д. Больницу, куда была направлена участковымъ врачомъ для оказанія ей помощи по поводу ненормальнаго строенія таза и предвѣдѣющихся по сему трудныхъ родовъ.

Животъ (7-ми мѣс. беремен.) сильно отвислый. Головка стоитъ косо къ правой лопаточной ости, подвижная. Пробы вставить ее во входъ не удалось.

При изслѣдованіи больной оказалось: поясничные позвонки вдавлены вглубь, лѣвая лопаточная ость выше правой, на крестцѣ пять костныхъ рубцовъ, крестецъ сильно деформированъ, тѣлъ его отъ крыльевъ нельзя различить, онъ кифотически выпяченъ, наклоненіе таза очень незначительное, лѣвый тазобедренный суставъ сильно втянутъ вглубь, симфизъ острый. При внутреннемъ изслѣдованіи сразу получается впечатлѣніе, что емкость таза значительно меньше нормальной, безымянные линіи сильно сближены другъ къ другу, равнымъ образомъ сильно уменьшенъ поперечникъ выхода (между сѣдалищными буграми).

Докладчикомъ приведены размѣры таза: наружные, внутренне и косые. Изъ приведенныхъ размѣровъ наглядно выяснились: во 1-хъ косая установка таза и во 2-хъ довольно значительное его суженіе въ поперечныхъ размѣрахъ какъ входа, такъ и выхода.

Обсуждая данный случай, докладчикъ подробно объяснилъ, почему онъ отказался отъ производства преждевременныхъ родовъ, почему родовъ не могъ предоставить силамъ природы и почему рѣшилъ произвести кесарское сѣченіе.

Больная была выписана изъ больницы.

Поступила обратно 14 Августа. Утромъ 16-го произведено было кесарское сѣченіе съ поперечнымъ разрѣзомъ дна матки. Полученъ живой мальчикъ 3200 грм. Послѣ операціи теченіе безлихорадочное, безъ всякихъ осложнений.

Д-ръ Башкевичъ.

Прилож. къ прот. № 8—1908 г.

Д-ръ Ц. І. Шабадъ.

Случай двусторонняго комбинированнаго паралича (*Serratuslähmung*) послѣ тифа. (Напечатано въ „St. Petersburg. Medicin. Wochenschr.“. № 15, 1909).

Демонстрація въ Виленск. Импер. Мед. Общ. 15/IX—08 г.

Причины невритовъ, какъ извѣстно, чрезвычайно разнообразны. Травма, обыкновенная простуда, различные яды (свинецъ,

мышьякъ, ртуть), наконецъ, инфекціонныя болѣзни, не только острые (корь, скарлатина, дифтеритъ, тифъ, инфлюэнца, холера и пр.), но и хроническія (подагра, диабетъ, сифилисъ и проч.), могутъ вызвать воспаленіе тѣхъ или другихъ нервовъ и обусловить параличи тѣхъ или иныхъ мышцъ. Картина такихъ параличей чрезвычайно разнообразна, и каждый случай представляетъ свой особенный интересъ. Одни яды, или инфекціонныя болѣзни, вызываютъ невриты опредѣленной локализаци (напр. мышьякъ, дифтеритъ), дѣйствуя, такъ сказать, избирательно на данную группу нервовъ. Другія инфекціонныя болѣзни своей особенной локализаци по отношенію къ невритамъ не имѣютъ.

Невриты, развившіеся во время тифа, или—чаще—въ періодъ выздоравливанія, сравнительно нерѣдки. При большой распространенности у насъ тифозныхъ заболѣваній каждому изъ практикующихъ врачей, я думаю, пришлось наблюдать такіе случаи. Но въ громадномъ большинствѣ случаевъ послѣ тифозныхъ параличей поражаютъ нижнія конечности *). Я видѣлъ нѣсколько случаевъ паралича *peronei* при брюшномъ тифѣ, еще рѣже при сыпномъ (если не считать случаевъ тромба или эмболии), но никогда не видѣлъ пораженія нервовъ плечеваго сплетенія послѣ тифа. Въ литературѣ однако описаны единичные случаи (Nothnagel, Eulenburg и др.) параличей *n. thoracici, mediani* и др. нервовъ верхнихъ конечностей послѣ брюшнаго тифа.

Что касается вообще периферическихъ параличей нервовъ плечеваго сплетенія, то нужно отмѣтить, что въ практикѣ чаще всего встрѣчаются частичные параличи плечеваго сплетенія—или въ формѣ Duchenne—Erb'овскаго паралича (поражены главнымъ образомъ крупныя мышцы плеча и предплечья) или въ формѣ паралича Klumpke (поражены главнымъ образомъ мелкія мышцы руки). Изолированные параличи отдѣльныхъ нервовъ весьма рѣдки; болѣею частью они комбинированы съ параличемъ—болѣе или менѣе выраженнымъ—сосѣднихъ нервовъ.

Нашъ случай представляетъ такой двусторонній комбинированный периферическій параличъ главнымъ образомъ *m. serrati ant. maj* (*n. thoracici*) и *m. m. supra—и infraspinat.* (*n. supraclavici*). Картина этого страданія, въ особенности паралича *m. serrati* (*Serratuslähmung*), такъ характерна, что я считаю не безинтереснымъ больного здѣсь продемонстрировать.

Этіологія болѣзни въ нашемъ случаѣ нѣсколько темна.

Больной 28 лѣтъ, музыкантъ, играетъ въ оркестрѣ на тромбоѣ. Женатъ. Раньше никакихъ болѣзней не имѣлъ; страдалъ

*) Curschmann. Der Unterleibstypus. 1902. Nothnagel's spec. Pathol. u. Ther. III., 1 стр. 262.

линии нижние углы сталкиваются между собой, образуя закрытый канал, въ который можно ввести свободно нѣсколько пальцевъ.

Въ виду полного безсилія обычной терапіи, я считалъ въ моемъ случаѣ показанной трансплантацію мышцъ по Sammler'y (Deutsch. medic. Wochenschr. № 21 1907) или правильнѣе, по Katzenstein'y (Berlin. klin. Wochenschr. № 52, 1908).

Больной былъ оперированъ проф. Lexer'омъ въ Кенигсбергѣ на лѣвой сторонѣ. Къ сожалѣнію, результатъ операціи не былъ удаченъ: движенія serrati не удалось замѣнить трансплантаціей, и больной на 2-ю операцію (на другой сторонѣ) не согласился. Въ настоящее время (февраль 1910 г.) движенія на неоперированной рукѣ значительно лучше, чѣмъ на лѣвой.

Д-ръ Ц. Шабадь.

Случай хронической хореи послѣ мигрени.

Д-ра Ц. I Шабада

(демонстрація 15 сент. 1908 г.).

Дв. К. лѣтъ изъ мѣстечка О. вил. губ. Мать страдала сильными головными болями; умерла 70 лѣтъ. Отецъ умеръ 72 лѣтъ. Братъ также страдаетъ головными болями. Больная замужемъ; родила 12 дѣтей, изъ которыхъ двое умерло. Послѣдніе роды 7 лѣтъ тому назадъ. Всѣ дѣти здоровы. Съ 22 лѣтнаго возраста, испугавшись пожара, стала страдать жестокими головными болями (мигренью), сопровождавшимися рвотою и обмороками; послѣдніе повторялись разъ въ 5 дней. Припадки продолжались сутки и больше и являлись періодически, разъ въ мѣсяцъ; иногда—рѣже, иногда чаще. Лѣтъ 10 тому назадъ, въ 3-мъ мѣсяцѣ беременности, появились судороги въ правыхъ конечностяхъ, верхней и нижней. *Изъ это время головными болями не страдала.* По окончаніи беременности судороги прекратились, и снова повторились припадки мигрени. 15 мѣсяцевъ тому назадъ послѣдніе усилились. Послѣ назначенія ваннъ головныя боли прекратились, но появились судороги во всемъ тѣлѣ, которая все усиливались, пока дошли до настоящаго состоянія.

Status praesens. Больная среднего роста, питанія ниже средняго. Вѣсъ 3 п. 6 ф. Замѣчается ціанозъ носа, отчасти подбородка. На кожѣ нижней половины лица эритематозная краснота. Въ сидячемъ положеніи больной мышцы ея постоянно находятся въ движеніи. Замѣчаются постоянныя хореатическія движенія

головы, причемъ голова большею частью спадаетъ на грудь. Ротъ то открывается, то закрывается, причемъ также происходитъ сокращенія мышцъ лица, главнымъ образомъ вѣкъ и губъ. При открываніи рта языкъ высовывается, дѣлаетъ разныя движенія и затѣмъ снова скрывается. Вначалѣ открываніе рта съ высовываніемъ языка повторялось 24, даже 36 разъ въ минуту и совпадало съ числомъ дыханій. Изо рта временами слюноотеченіе, вслѣдствіе чего является раздраженіе кожи.

Хореатическія движенія распространяются на туловище, на верхнія и нижнія конечности. Больная часто, много разъ въ минуту, закрываетъ ротъ руками, большею частью правой, что кажется какъ бы произвольнымъ движеніемъ. Но нерѣдко являются явно нецѣлесообразныя движенія верхнихъ конечностей. Больная внезапно сильно вздернетъ ту или другую верхнюю конечность, причемъ можетъ ударить стоящихъ около нея, ушибить руку или уронить вещь, которую держитъ. Мелкія хореатическія движенія въ пальцахъ постоянны. Такое же состояніе замѣчается и въ нижнихъ конечностяхъ при сидѣніи; больная дѣлаетъ то сгибательныя, то разгибательныя движенія стопой, то отводитъ ее. При волненіи судороги усиливаются. Однако при напряженіи воли больная въ состояніи, особенно въ послѣднее время, ихъ задерживать. Это даетъ ей возможность правда съ трудомъ, шить, писать и проч.

Стоять спокойно больная не въ состояніи—по понятнымъ причинамъ. Походка—типичная, хореатическая: ноги то широко разставлены, то иногда почти перекрещиваются. Больная ходитъ, шатаясь, то переваливаясь всѣмъ туловищемъ впередъ, назадъ или въ стороны, то какъ бы подпрыгивая. Обыкновенно сравниваютъ эту походку съ походкой пьяницы. Я бы ее назвалъ *танцующей* походкой. Долго ходить больная не въ состояніи; она быстро устаетъ, а иногда и падаетъ.

Зрачки нормальны. Глазныя мышцы не поражены. Головные нервы вообще нормальны. Но рѣчь—рѣзко хореатическая. Больная говоритъ подъ носъ; цѣлый рядъ звуковъ губныхъ и другихъ, гдѣ требуется участіе языка, выпадаетъ, и рѣчь ея невнятна и трудно разбираема. Тѣмъ не менѣе, или тѣмъ болѣе, больная очень говорлива и не въ состояніи сидѣть молча, если даже ее просятъ не говорить. Она какъ бы боится быть непонятой и старается себѣ помочь цѣлымъ потокомъ словъ. Содержаніе ея рѣчи правильно; ходъ мыслей логичный. Афазии или парафазіи (мозговой) нѣтъ. Вообще явленій слабоумія не замѣчается. Больная правильно ориентирована; настроеніе нѣсколько измѣняемое. Сонъ порядочный. Иногда спитъ 12 часовъ подрядъ. Во время судороги прекращаются; только больная часто вздрагиваетъ.

Еще одну особенность нужно отмѣтить: больная съ давнихъ поръ совершенно не переноситъ ѣзды по желѣзной дорогѣ,

Къ діагностикѣ лѣваго *hydropneumothoracis* преимущественно при помощи лучей Рентгена.

Л. С. Стембо и Ц. І. Шабадь.

Pneumothorax и *hydropneumothorax*, развивающіеся остро, диагностируются легко, въ особенности у больныхъ, находящихся подъ наблюдениемъ врача, иной разъ *par distance*—по той одышкѣ, сильному колотью въ боку и ухудшенію общаго состоянія, которыя наступаютъ у нихъ внезапно. Другое дѣло представляетъ *hydropneumothorax*, существующій уже давно, состояніе, къ которому больной успѣлъ уже привыкнуть. Въ такихъ случаяхъ всякій новый симптомъ, всякій методъ изслѣдованія, облегчающій діагностику, заслуживаетъ вниманія. Къ новымъ методамъ изслѣдованія, обогатившимъ уже медицину рядомъ діагностическихъ признаковъ, принадлежитъ, между прочимъ, рентгеноскопія или рентгенографія, сослужившія уже службу не только хирургической діагностикѣ, но и распознаванію многихъ внутреннихъ болѣзней, въ особенности болѣзней грудной полости.

Случай нашъ, діагностика котораго могла быть поставлена съ достовѣрностью уже на основаніи одного только изображенія, полученнаго нами на экранѣ при помощи рентгеновскихъ лучей, представляетъ собой еще и нѣкоторыя другія особенности, и потому мы позволимъ себѣ изложить нѣсколько подробнѣе исторію болѣзни пациента.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНІЕ ВОПРОСА О ДИАБЕТѢ.

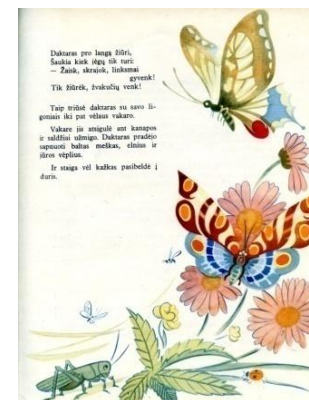
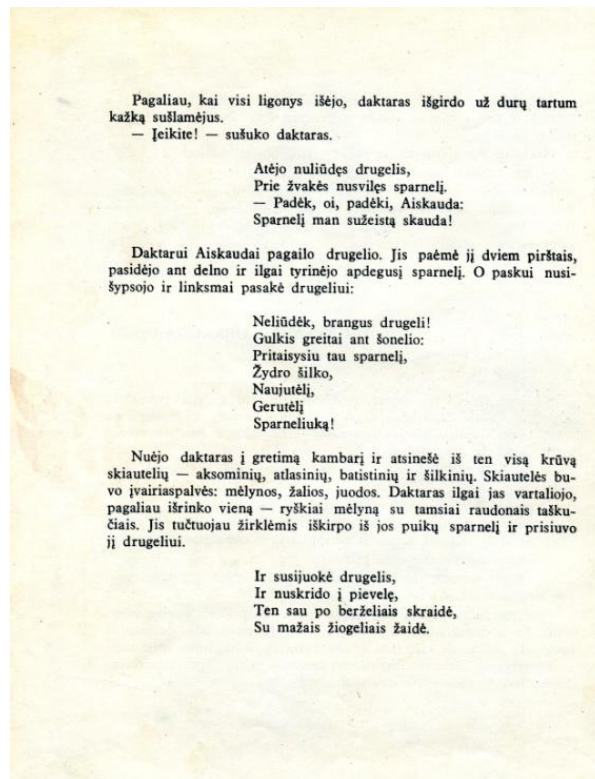
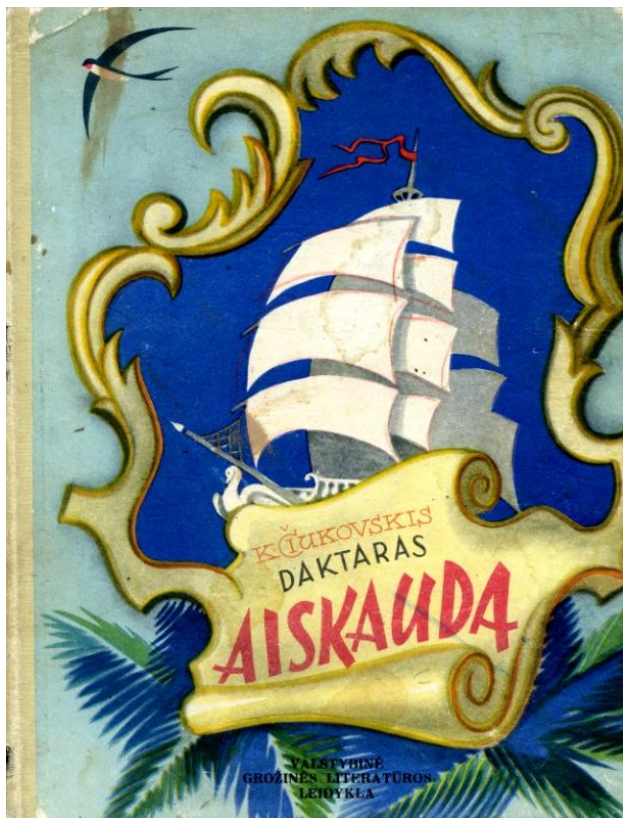
Мм. Гг. Общее теченіе диабета вообще, ученіе объ этой болѣзни, прежнія теоріи—Вамъ хорошо извѣстны, и потому я о нихъ говорить не буду. Въ настоящемъ своемъ докладѣ я имѣю въ виду только одну изъ формъ диабета, наиболѣе тяжелую, можетъ быть, и наиболѣе частую, изученіе которой обратило на себя вниманіе ученыхъ только въ послѣдніе годы, и пониманіе которой имѣетъ большое значеніе какъ съ теоретической, такъ и съ практической точекъ зрѣнія. Я говорю о т. наз. *панкреатическомъ* диабетѣ,—предметѣ, послужившемъ мнѣ темой для диссертациі; выводы, къ которымъ я пришелъ, основаны на собственныхъ экспериментахъ, клиническихъ наблюденіяхъ и литературныхъ данныхъ.

Патолого-анатомы первые указали на частое заболѣваніе желудочной железы при диабетѣ, клиницисты отмѣтили особое теченіе той формы диабета, при которой бываетъ пораженъ этотъ органъ, а физиологи подтвердили и выяснили связь *pancreatitis* съ сахарнымъ мочеизнурениемъ, при помощи экспериментовъ (*v. Meringa* и *Minkowski*).

Я сначала укажу на эти эксперименты и теоретическое ихъ значеніе, а затѣмъ перейду къ клинической картинѣ *панкреатическаго* диабета и его леченію.

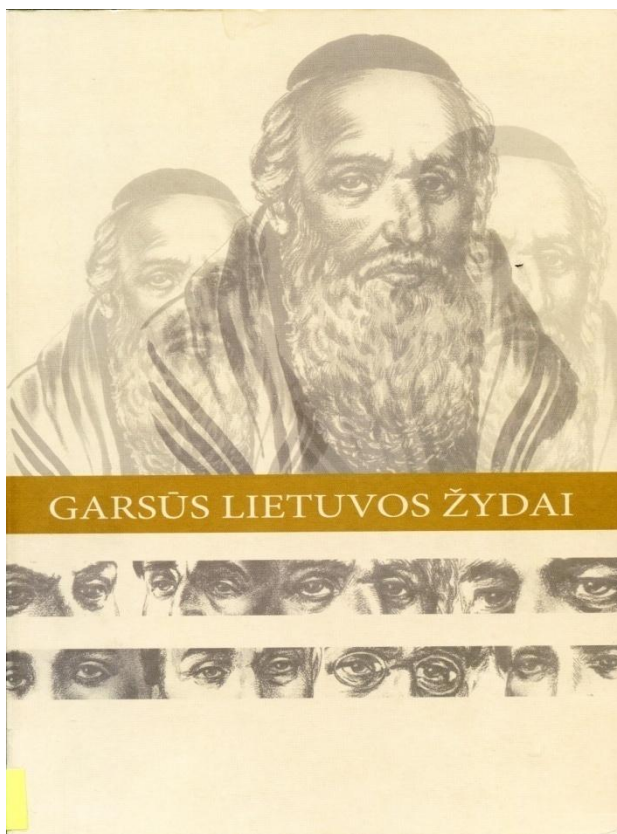
Jis buvo maloniausias žmogus, kokį man teko pažinti. Jis gydė vaikus ir vargšus nemokamai. Jeigu pas jį ateidavo negaluoianti maža mergaitė, dažniausiai vietoje vaistų paskirdavo pieno ar maisto davinį. Kitą dieną galėdavai pamatyti tą pačią mergaitę atsinešusią savo katiną, o po kelių dienų prie jo durų laukdavo būrys vaikų.

Kornejus Čiukovskis

Visų laikų, visų kartų vaikų viena mėgiamiausių pasakų.
Lietuvių kalba pirmą kartą išleista 1957 m.
Vertė rašytoja Sofija Čiurlionienė.

Literatūra apie dr. Cemachą Šabadą

CEMACHAS ŠABADAS

1864 – 1935

Vienas iškiliausių Lietuvos žydų veikėjų. Gydytojas, populiarius Vilniaus žydų lyderis ir visuomenininkas, daugelio švietimo, mokslo, kultūros, labdaros organizacijų vadovybių narys. Žydų sveikatos apsaugos draugijos steigėjas, sukūręs daugelį medicinos terminų jidiš kalba, vienas iš Žydų mokslo instituto įkūrėjų.

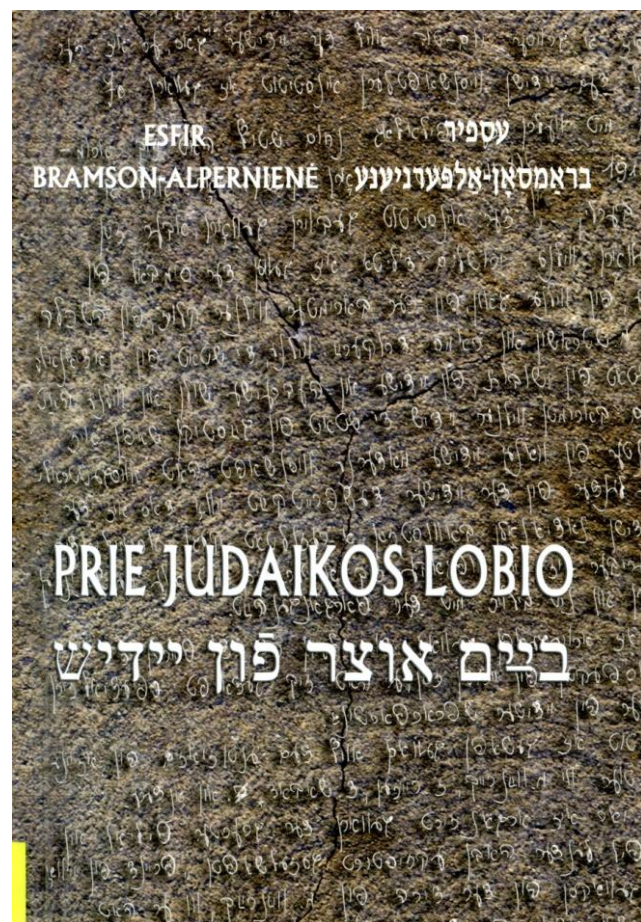
Baigęs universitetą, Šabadas išvyko kovoti su Pavolgyje, Urale ir Vakarų Sibire siautėjusiomis epidemijomis. Vėliau įsidarbino gydytoju Maskvos Jauzros ligoninėje ir auklėjimo namuose. Už mokslinį ir praktinį darbą, skirtą cukraligei, Maskvos universitetas 1894 metais Šabadui suteikė daktaro laipsnį. Šioje srityje jo pavardė rašoma šalia Meringo ir kitų.

1894 metais Šabadas grįžo į Vilnių. Įsidarbino ordinatoriumi vienoje didžiausių mieste žydų ligoninėje. Už dalyvavimą 1905 metų revoliuciniuose įvykiuose gruodžio mėnesį buvo suimtas, pusmetį kalėjo Lukiskės, nuteistas ištremti į Šiaurę, bet dėl sveikatos (gydydamas ligonius patis susirgo sunkia šiltinės forma), ištremtas į užsienį. Tik 1912 metais jam buvo leista grįžti į Vilnių.

Šabadas aktyviai dalyvavo gimtojo miesto visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime. Jo pastangomis buvo įkurti kadiškų namai, ambulatorija mokyklinio amžiaus vaikams, keletas sveikatingumo kolonių silpniesiems, neturintiems vaikams, pigių virtuvių, profilaktikos punktų ir kt. Ir tai – be jokios valdžios paramos ir jokio savanaudiškumo. Vilniaus vaikų ligoninės steigimo idėja glaudžiai siejosi su Šabado veikla.

Po Pirmojo pasaulinio karo jis daug metų vadovavo Žydų karo aukų pagalbos komitetui Rusijoje. Palaikė „Darbo skleidimo draugijos“ veiklą, iki 1925 metų buvo jos pirmininku. Taip pat įkūrė Žydų sveikatos apsaugos draugijos Vilniaus skyrių, kuris bendradarbiavo su lenkų labdaros organizacija „Gyventojų žydų sveikatos apsaugos draugija“ (*Towarzystwo Ochrony Zdrowia Ludności Żydowskiej*). Kaip gydytojas daug dirbo Pirmojo pasaulinio karo mūšių laukuose, gelbėjo žydus nuo epidemijų ir bado. 1919 – 1920 metais tapo demokratiškai išrinktos bendruomenės tarybos pirmininku. 1919 – 1922 metais buvo Vilniaus municipalinės tarybos narys. Politikai buvo artimas Lenkijos folkistų partijai (liaudininkams). Po partijos

*Vilniaus žydų asmenybės.
Dr. Cemachas Šabadas
1864.02.05–1935.01.21*

ווילנער יידישע
פערזענלעכקייטן
. ד"ר צמח שאבאד
1935.01.21 – 1864.02.05

Cemachas Šabadas (1864-1935)
צמח שאבאד (1864-1935)

1935 m. buvo sukurta aspirantūra, pavadinta dr. Cemacho Šabado vardu. Kvietimas į ją stoti sulaukė nepaprasto susidomėjimo, YIVO buvo kone užtvindytas prašymais iš visų Lenkijos pakraščių, joje buvo pasirengę studijuoti netgi kandidatai iš užsienio.

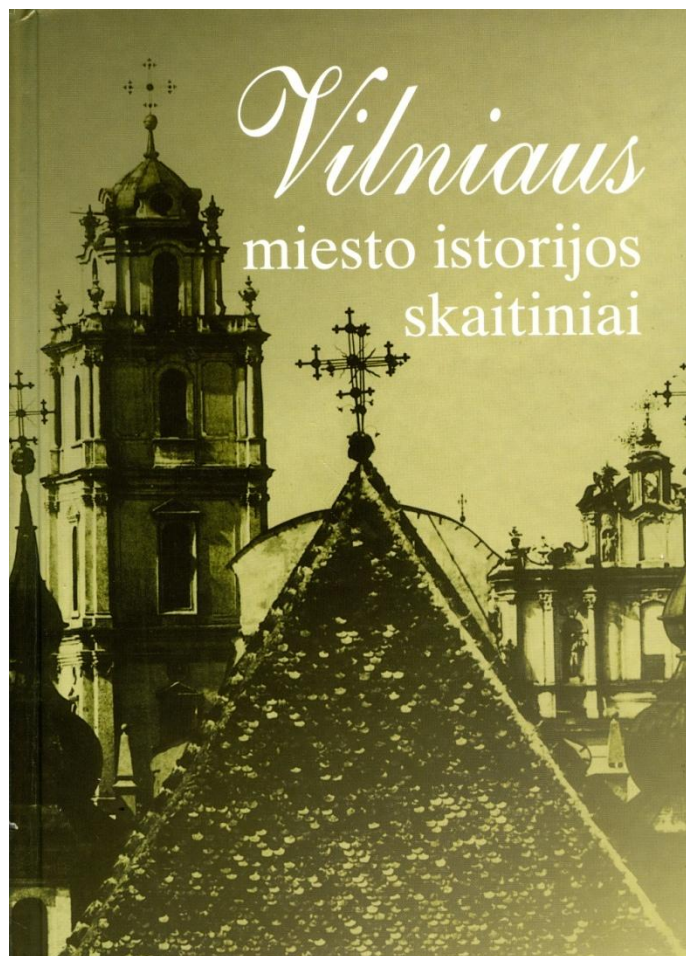
Paskutinis, ketvirtas, aspirantūros kursas baigėsi 1938 m. birželį. Per ketverius metus aspirantūros kursuose mokėsi 60 studentų.

Dr. Šabado mirtis sukėlė didžiulį atgarsį tarp viso pasaulio žydų inteligentų.

Prof. Simonas Dubnovas Niujorko laikraštyje *Forverts (Pirmyn)* rašė: „Vienas iš didžiausių jo nuopelnų yra Žydų mokslo institutas Vilniuje, kurį jis įkūrė kartu su savo žentu Maksu Vainraichu ir Zalmenu Reizenu. Tai jų pastangų dėka per trumpą dešimtį metų laikotarpį YIVO pasiekė pasaulinio mokslo instituto lygį, ir įgijo ryšius su daugybe akademinų institutų įvairiuose kraštuose“.

Neveltui dr. Šabado karstas buvo papuoštas gėlių vainiku su užrašu ant juostos: „Įkvėptajam Žydų mokslo instituto kūrėjui – Centrinė YIVO valdyba“.

1935-aisiais YIVO išleido dr. Šabado autobiografiją.

Vilniuje gimęs ir gyvenęs žydų kilmės gydytojas, medicinos teoretikas, bendruomenės lyderis ir humanistas, C. Šabadas buvo labai aktyvus žmogus, dalyvavęs visuose miesto bendruomenės reikaluose, politikoje.

Per savo gydytojo praktiką C.Šabadas stengėsi padėti žmonėms - vaikus ir vargšus gydė nemokamai. Jo pastangomis Vilniuje buvo įkurta našlaičių prieglauda, valgyklose nemokamai maiti-

Skulptūra gydytojui

Vakar sostinės senamiestyje buvo atidengta skulptūra daktarui Cemaichui Šabadui.

nosi daugiau nei 2 tūkst. neturtingų vaikų. Apie gydytojo gerumą ir atsidavimą darbui sklاندė legendos.

C. Šabadas mirė 1935 metais nuo kraujo užkrėtimo. Kiti šaltiniai nurodo, kad gydymas ligo-

nius pats susirgo sunkia šiltinės forma. Į paskutinę kelionę jį lydėjo daugiau nei 30 tūkstančių miesto gyventojų.

C.Šabadas tapo rusų rašytojo Kornelijaus Čukovskio pasakos herojaus - daktaro Aiskaudos

prototipu. K. Čukovskis savo memuaruose prisimena, kad su daktaru susipažino Vilniuje 1912 metais.

Skulptūros projekto iniciatorius ir vykdytojas - Litvakų fondas, skulptūros autorius - Romas Kvintas. Ji stovės toje vietoje, kur C.Šabadas pirmą kartą savo praktikoje lengvai pašalino benamei katei žvejybinį kabliuką, įstrigusį gyvūno liežuvyje.

L.S. inf.

čių, kad įstaigoje ne tik prastai tvarkomi globotinių finansai, bet ir pažeidžiamos žmogaus teisės.

Centro vadovas Vidmantas Alekna kaltinimus atmeta, teigdamas esą vienos įtakingos partijos aukšti pareigūnai siekia centrą atskirti nuo Universiteto Eksperimentinės ir klinikinės medicinos instituto ir privatizuoti. Anot doc. V.Alekno, Seimo kontrolieriaus pažyma svarbi, bet dėl jos jau antri metai vyksta ikiteisminis tyrimas.

L.S. - LRT

Nepelnytai pamirštas daktaras Aiskauda

Ne vienas iš mūsų nustebo sužinojęs, kad vaikų numylėtinis daktaras Aiskauda, asmenybė, įkūnijanti geriausią šeimos gydytojo savybę, kilęs iš Lietuvos. Daugiau apie jį papasakoti paprašėme Litvakų fondo direktorių Sigitą Babilų.

Cemachas Šabadas stengėsi padėti vargšams, todėl nenuostabu, kad jis tapo pasakos herojaus, daktaro Aiskaudos, prototipas. Deja, personažas žinomesnis už patį C.Šabadą. Pasakos autorius K.Čiukovskis rašė, kad su vaikų ir vargšų daktaru susipažino 1912 m. Vilniuje. „Jis buvo maloniausias žmogus, kokį man teko pažinti, gydė nemokamai. Kai pas jį atėdavo maža negalaujanti mergaitė, tai dažniausiai vietoj vaistų jis skirdavo pieno ar duodavo maisto davinį. Kitą dieną šį mergaitę pas daktarą atsinešdavo savo katina, o po kelių dienų prie jo durų laukdavo būrys vaikų“.

Cemachas Šabadas (1864–1935) gimė ir gyveno Vilniuje. Šis žydų kilmės gydytojas, medicinos teoretikas, visuomenės veikėjas, humanistas aktyviai dalyvavo miesto ir žydų bendruomenės gyvenime. 20 a. pradžioje buvo įprasta, kad gydytojai užsimdavo ne tik tiesiogine veikla, bet, bendraudami su žmonėmis, žinodami jų problemas, tapdavo aktyviais visuomenės veikėjais.

Atrodytų, kad C.Šabado gyvenimo kelias niekuo nesiskyrė nuo kitų. Įgijęs išsimokslinimą Maskvoje, jis aktyviai įsitraukė į intelektualų gyvenimą, tačiau niekada netapo politiku, praradusiu ryšį su žmonėmis ar ideologijos vergu. Jo ideologija buvo humanizmas ir socialiniai žmonių poreikiai.

C.Šabadas nedalyvavo 1905 m. revoliucijoje. Tačiau tada, kai į ligoninę, kur jis dirbo, atgabeno miestiečius, sužeistus caro kareivių, jis kreipėsi į miesto policijos viršininką ir griežtai pareikalavo nutraukti neteisėtus veiksmus. Dėl

šio politinio poelgio jis beveik pusę metų praleido Lukiškių kalėjime, kur susipažino su J.Vileišiu. Vėliau, Pirmojo pasaulinio karo metais, kai jis Vilniuje rūpinosi karo pabėgėliais, ši pažintis pravertė.

Keičiantis fronto linijai, Rusijos caro valdžia priverė žydus išsikelti iš pafrontės zonos. Iš namų išvaryti žmonės tapo pabėgėliai, jiems trūko elementarių dalykų. Šiais nelaimėliais rūpinosi Pabėgėlių komitetas, kurio narys buvo C.Šabadas. Net keletą kartų labai rizikuodamas vyko per fronto liniją į Sankt Peterburgą ir Minską, iš kur lagaminuose parvežė labdarai skirtų pinigų. Veikla karo metu galutinai pastūmėjo jį į visuomeninę veiklą.

Nuo 1919 m. iki mirties C.Šabadas buvo Vilniaus miesto tarybos narys, dalyvavo svarbiausių to meto litvakų organizacijų veikloje, buvo Sh.Anskio istorinės ir etnografinės bendrijos steigėjas. Dirbo Žydų ligoninėje ir Mishmeres Khoilym bendruomenės ligoninėje (Kauno g.).

C.Šabadas buvo žinomas ne tik Vilniuje. Jis bendravo su tokiomis Europos intelektualais kaip Albertas Enšteiną, pažinojo J. Pilsudskio brolį, Antaną Smetoną. Jis buvo Lenkijos senatorius, tačiau atstovavo žmonių interesams – nebuvo nei sionistas, nei kraštutinis kairysis, nei kurios nors valstybės

ultrapatriotas. Jo šūkis – lygios teisės visiems žmonėms. Lietuvos ir Lenkijos konflikto metu dėl Vilniaus C.Šabadas viešai pasiskelbė, jog Vilnius turi priklausyti Lietuvai, greičiausiai todėl, kad, jo manymu, tai labiausiai atitiko vilniečių interesus.

Darbas visuomenei

Trečiąjį dešimtmetį C.Šabadas dirbo Mishmeres Khoilim ligoninėje, kuri nemokamai gydė Vilniaus vargšus. Jis suprato, kad nemažai vilniečių ligų lemia blogos gyvenimo sąlygos ir higienos normų nepaisymas. Todėl jis mokė nepasiturinčius miesto gyventojus, ragino laikytis švaros: skaitė paskaitas, spausdino ir dalijo leidinius.

C.Šabado pastangomis Pirmojo pasaulinio karo metu buvo įkurta OZE draugija, kuri įgyvendino vargšų sveikatos priežiūrą skirtus projektus – įkūrė vasaros sanatoriją vaikams (miesto vaikai dėl blogo maisto, mažų butų ir priežiūros stokos dažnai sirgo tuberkulioze, kitomis ligomis).

C.Šabadas inicijavo ir įgyvendino projektą – kiekvienai mokyklai skirti gydytoja, nes vargšų vaikams tai būdavo vienintelė galimybė gauti medicinos priežiūrą.

Daktaras įgyvendino projektą „Pieno lašas“. Pirmą kartą Vilniaus moterims, turinčioms kūdikius, buvo suteikti nemokami pieno, maisto ir drabužių daviniai. Per pirmuosius veiklos metus (1920) programa padėjo 2270 vaikų.

C.Šabado vadovaujamos organizacijos OZE pastangomis Šopeno gatvėje įkurta našlaičių prieglauda. Nuo 1920 m. OZE rėmė 11 mokyklų valgyklų, kuriose kasdien valgė 2500 neturtingų vaikų.

C.Šabadą pažinojo miestiečiai. Turtingieji todėl, kad be jų paramos ir dalyvavimo šios institucijos nebūtų galėjusios veikti, vargšai naudojosi jo paslaugomis.

Miestiečių pagarbą ir meilę rodo tai, kad daktaro laidotuvių

dieną nedirbo ne tik žydų krautuvės ir organizacijos, bet ir miesto komunalinės tarnybos, bankai. Užjoautos laiškų atsiuntė ir Lenkijos, ir Lietuvos vadovai, o laidotuvėse dalyvavo apie 30 tūkstančių žmonių.

Skulptūra Cemachui Šabadui

Vilniuje balandžio mėnesį atidengta skulptūra Cemachui Šabadui, pasakojanti apie gydytoją, litvaką, kuris buvo tikras Vilniaus bendruomenės narys. Norėta, kad skulptūra būtų ne monumentas, o darniai į dabartinę miesto ir konkrečios gatvės gyvenimą įsiliejantis elementas – praėjusių laikų pripažinimas. Skulptūra stovi ant Mėsinių gatvės, kurioje daktaras gimė, šalia gatvės ir vaizduoja gydytoją, bendraujantį su vaikais. Kompozicija geriausiai atskleidžia daktaro Cemacho Šabado veiklos esmę ir kasdienės veiklos turinį.

Miestiečiai ir turistai gali prieiti prie skulptūros, prisiliesti, nufotografuoti – daktaras Cemachas Šabadas nežiūrės į juos iš aukšto.

C.Šabadas buvo tikras miesto bendruomenės narys, artimas visiems miesto gyventojams. Jis daug bendravo su vargšais, kurių gyvenimas dažnai virė gatvėse, todėl ir pasirinkta gatvė, ant žemės, stovinti ir artima žmogui skulptūra. C.Šabado inicijuoti visuomeniniai projektai buvo naudingi visiems miesto gyventojams. Dar svarbiau, kad šie socialiniai projektai buvo nekomerciniai ir jau prieš 80 metų rodė pasišventimo bei tarnavimo visuomenei pavyzdį.

C.Šabado gyvenimo istorija nepelnytai pamiršta turbūt todėl, kad pamiršta ir sunaikinta visa litvakų bendruomenė. Kita vertus, dauguma žmonių žino daktaro Aiskaudos istoriją, todėl jiems gydytojas neturėtų būti svetimas.

Skulptūros projektą sukūrė skulptorius R.Kvintas, realizavimą finansavo Litvakų fondas.

Kalbėjosi Valdona Valienė

Žydų medicinos ženklai

Žydų medicina - integrali pasaulio medicinos dalis. Daug garsių gydytojų dirba Izraelio medicinos centruose, nemaža žymybių yra ir tarp žydų diasporos atstovų. Tai sąlygoja ir tūkstantmetės tradicijos, ir aktyvus Izraelio mokslininkų dalyvavimas svarbiausiuose pasauliniuose projektuose, medicinos kongresuose ir konferencijose.

Tiesiog medicinos pasididžiavimu tapo A.Bezredka, V.Chavkinas, J.Zabludovskis (1851-1906), sukūrę gydymo masazho mokyklas. Eksperimentinės laboratorijos pradininkas S.Voronovas (1966-1951) išgarsėjo endokrininės transplantacijos srityje. Mikrobiologas M.Veinbergas (1868-1940) dirbo Pastero institute Paryžiuje.

Radiobiologijos pradininkas buvo patofiziologas J.London (1868-1939), šiuolaikinės fiziologijos - L.Šternas, kvėpavimo fiziologijos - M.Maršakas, nervų sistemos patofiziologijos - J.Aršavskis. Vaisingai fiziokeminę ląstelių sudėtį tyrinėjo A.Gurvičius (1874-1954). Baltymų ir amino rūgščių biochemijos tyrimams daug nusipelnė B.Zbarskis.

Biochemijos ir hormonų

tyrinėjimo srity sėkmingai darbavosi A.Utevskis. Buvusioje SSRS medicininės genetikos pradininkas buvo S.Levitas (1894-1943); psichogenetikos - V.Efroimsonas, virusologijos - L.Zilberas, tuberkuliozės imunomorfologijos - L.Raportas.

Apie Vilniaus gydytoją Cemachą Šabadą, kurio karsą šaltą 1935 m. sausį lydėjo septintadalis Vilniaus gyventojų, studiją yra parašęs habilituotas mokslų daktaras Michailas Zakas.

C.Šabadas gavo puikų medicininį išsilavinimą Maskvos universitete, kuriame tada profesoriavo chirurgas Basovas, terapeutas Zacharjinas, oftalmologas Braunus, neuropatologas Koževnikovas. Čia studijavo ir daktaras Jonas Basanavičius.

Jaunasis C.Šabadas, įsigijęs vaistinio diplomo, iškart

gavo galimybę išmėginti savo jėgas: Rusijoje siautė cholera. Kartu su lietuviu mediku Janušaičiu, lenku Kosičiu ir dviem rusų sanitariais ėmėsi kovoti su epidemija. Po to tobulinosi Vienoje, rašė disertaciją. Jį labai traukė Vilnius. Įsidarbino žydų ligoninėje, Savičiaus gatvėje. 1894 m. grūmėsi su cholera Švenčionių srityje. C.Šabadas aktyviai darbavosi Vilniaus gydytojų bendrijoje, buvo ypač mylimas miestelėnų ir varguomenės.

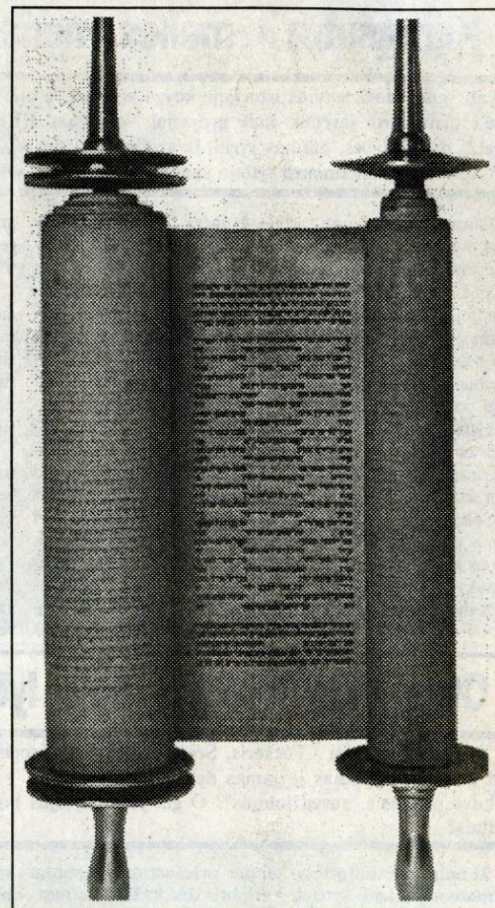
1905 m. organizavo Raudonojo kryžiaus padalinį, nes manė, kad "geriausias ligų draugas ir pagalbininkas - liaudies skurdas ir nevalyvu mas. O geriausia kovos prieš epidemijas priemonė - švieta ir priteklis".

1907 m., kai labai siautė tuberkuliozė, C.Šabadas Vilniuje įkūrė gydytojų lygą ko-

vai su džiova. Be to, jis leido dvisavaitinį leidinį "Liaudies sveikata". Populiarųjį gydytoją išrinko į miesto magistratą, taip pat sveikatos apsaugos komiteto (TOZ) pirminku. C.Šabadas įkūrė naujagimių našlaičių namus. Kas rytą prie gydytojo durų išsirikiudavo būrys vaikų, kurie gaudavo po stiklinaitę kitą pienelio. Vaikai atsinešdavo ir savo negaluojančius gyvulėlius. Tokį vaizdą pamatęs K.Čiukovskis ir sumanė savąjį Daktarą Aiskaudą.

Už Vilniaus gyventojų lėšas C.Šabadiui buvo pastatytas paminklas, sunaikintas vokiečių okupacijos metu. Jo žmona Stefanija žuvo Vilniaus gete karo metu.

Arvydas GENYS

Daktaras Aiskauda Vilniuje

Aldona Rainytė Vargu ar rasime žmogų, kuris vaikystėje nebūtų skaitęs arba girdėjęs apie daktarą Aiskaudą – daktarą, kuris labai mylėjo gyvūnėlius, mokėjo jų kalbą ir keliavo į Afriką gydyti susirgusių beždžionių? Sako, kad daktaras Aiskauda gimė ir gyveno Vilniuje. Ar galėjo taip būti?

Štai 2007 metų vasarą Vilniuje atidengtas paminklas daktarui Aiskaudai – šiuo vardu vadintam daktarui Cemachui Šabadui. Tai kas gi tas daktaras Cemachas Šabadas?

Cemachas Šabadas (lenk. Zmach Szabad) gimė 1864 metais Vilniuje gyvenančios trečios žydų kartos stambiaus pirklio Jozefo Šabado šeimoje.

Tuo metu Vilniuje gyveno labai daug žydų. Senamiestyje buvo susiformavęs žydų kvartalas. 1897 metų surašymo duomenimis, čia jų buvo apie 64 000, arba 38,8 proc. visų miesto gyventojų. Tarp jų buvo ir labai vargingų, ir labai turtingų.

Šabadai buvo turtingi ir labai išsilavinę Vilniaus gyventojai. Cemacho tėvas Jozefas Šabadas aktyviai dalyvavo miesto ir žydų visuomeninėje veikloje. Yra žinoma, kad jis buvo vienas iš 1903 m. pastatytos žydų sinagogos fondatorių. Ši sinagoga buvo žydų bendruomenės kultūros centras. Cemacho motina buvo rabino Pjeshino duklė, ji paveldėjo parduotuvę ir buvo jos savininke. Šabadai dažnai dalyvaudavo įvairiose labdaros akcijose. Jozefas Šabadas su savo seserimis fundavo Montessori mokyklą.

Tėvai stengėsi suteikti savo sūnui Cemachui gerą išsilavinimą. Baigęs Vilniaus gimnaziją, jis išvyko studijuoti medicinos į Maskvos universitetą, kuriame nuo 1802 m., kai buvo suteikta teisė studijuoti ir okupuotų teritorijų gyventojams, mokėsi nemažai lietuvių: Antanas Biržiška, Mykolas Biržiška, Kazys Grinius, Pranas Makšiotas, Stasys Matulevičius, Baltus Matusevičius. Su jais bendravo Cemachas

Šabadas. XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje studentai iš Lietuvos buvo įsteigę kelias pagrindines politines ir legalias visuomenines studentų organizacijas.

Šabadas baigė universitetą 1891 m. ir kartu su kitais Lietuvos gydytojais išvyko kovoti su cholera Tambovo gubernijoje.

Grįžęs į Vilnių dirbo gydytoju. Gyvendamas ir dirbdamas Tambovo gubernijoje ir Vilniuje, matė, kaip sunkiai gyvena neturtingi žmonės.

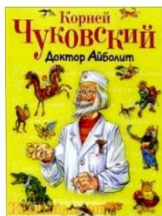
Kaip XX amžiaus pradžioje buvo įprasta, gavę išsilavinimą žmonės dažnai užsiėmė ne tik tiesiogine veikla. Cemachas Šabadas, nuolat bendraudamas su žmonėmis, domėjosi jų problemomis, tapo aktyviu visuomenės veikėju. Jo ideologija buvo humanizmas ir socialiniai žmonių poreikiai. Būdamas labai aktyvus visose gyvenimo srityse, grįžęs į Vilnių jis įsitraukė į Bundo veiklą (visuotinę Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos žydų darbininkų sąjungą, kuri po 1901 m. tapo žydų socialdemokratių organizacija).

1905 metų revoliucijoje Šabadas nedalyvavo. Tačiau kai į ligoninę, kurioje jis dirbo, buvo atgabenti caro kariuomenės kareiviai, jis tuojau pat kreipėsi į miesto policijos viršininką griežtai reikalaujamas nutraukti neteisėtus veiksmus. Dėl tokio politinio veiksmo jam teko beveik pusę metų praleisti Lukiškių kalėjime. Jis buvo nuteistas

Šabady šeima

Nr. 3(1) 2011 SPALIS

Kornejus Čukovskio knygos viršelis

Daugiau kaip po 10 metų nuo apsilankymo Vilniuje rusų vaikų rašytojas Kornelij Čukovskis, perskaitęs Loftingo knygą apie daktarą Dolitį, prisiminė, kad toks pat daktaras, gydantis vaikus ir jų gyvūnėlius, gyvena Vilniuje, ir parašė rusišką šios knygos variantą „Doktor Aibolit“. Taip Šabadas tapo 1929 m. Čukovskio išleisto knygos prototipu.

Šią gražią knygėlę 1956 m. į lietuvių kalbą išvertė Danutė Čiurlionytė-Zubovienė ir pavadino „Daktaras Aiskauda“. Ji tapo tokia populiari, kad tikriausiai nėra vaiko, jos pakartotinai vis gražesni leidimai pasirodė 1999, 2004, 2006 ir 2007 metais, Lietuvos operos ir baleto teatras pastatė paties pavadinimo baletą.

Taip daktaras Šabadas, pats nerąšęs vaikams knygelių, įėjo į vaikų literatūrą kaip daktaras Aiskauda.

Daktaras Aiskauda ir jo prototipas Cemachas Šabadas pasitaravo ne tik vaikų literatūrai, bet ir labai įmaikčiai politinei satyrai. 1966 m. Maskvos kino studijoje buvo pastatyta puiki komedija „Daktaras Aiskauda-66“ (rus. Doktor Aibolit-66), kuri buvo įdomi ir vaikams, ir dar labiau suaugusiems skaitytojams. Joje vaidino patys geriausi Rusijos aktoriai: Olegas Jefremovas (Aiskauda), Rolanas Bykovas (Barmalejus), Lidija Kniazeva (beždžionė Čiči) ir kiti. Barmalejus, kuris buvo labai panašus į Brežnevą, iškėlė šūkį: „Pavyti ir pralenkti daktarą Aiskaudą“ (rus. Dognat i peregnat doktora Aibolita), keliaujantį į Afriką, tačiau pasiklydo ir užklupo džunglėse. Tai labai atitiko komunistų partijos iškeltą šūkį: „Pavyti ir pralenkti Ameriką“ (rus. Dognat i peregnat Ameriku).

14 LIETUVOS PEDIATRIJOS KRONIKA

Kadras iš filmo „Daktaras Aiskauda-66“

Daktaras Šabadas buvo labai aktyvus žmogus, dalyvavęs visuose miesto ir žydų bendruomenės reikaluose, todėl jo veiklos sritį vienu žodžiu apibūdinti sunku. Šabado vadovaujamos organizacijos OZE pastangomis Šopeno gatvėje buvo įkurta našlaičių prieglauda. Nuo 1920 m. OZE rėmė 11 mokyklų valgyklų, kuriose kasdien valgė 2500 neturtingų šeimų vaikų.

Įgyvendindamas šiuos projektus, Šabadas tapo žinomas visiems miestiečiams: turtingiesiems todėl, kad be jų paramos ir dalyvavimo šios institucijos nebūtų galėjusios veikti ir spręsti administracinių klausimų; vargšams todėl, kad dauguma neturtingų žydų bei nemažai kitų tautybių miestiečių naudojosi šiomis paslaugomis. 1922–1935 m. Šabadas buvo renkamas Lenkijos seimo nariu nuo Liaudies partijos. 1927 m. partijai skilus išrinktas „lietuviškosios“ jos dalies pirmininku.

Šabadas buvo žinomas ir už Vilniaus ribų – bendravo su tokiais to meto Europos intelektualais kaip Albertas Einšteinas, buvo pažįstamas su Jozefo Pilsudskio broliu gydytoju, su Antanu Smetona.

Cemach Šabadas (sėd centre) tarp Lenkijos seimo narių nuo Liaudies partijos

Nr. 3(1) 2011 SPALIS

Daktaras Šabadas (Aiskauda) su vaikais

Nors daktaras buvo Lenkijos senatorius, tačiau dalyvaudamas politikoje išties atstovavo žmonių interesams – nebūvo nei šionistas, nei kraštutinis kairysis, nei kurios nors valstybės ultrapatritas. Jo šūkis – „Lygios teisės visiems žmonėms“.

Lietuvos ir Lenkijos konflikto dėl Vilniaus metu Šabadas viešai pareiškė nuomonę, kad Vilnius turi priklausyti Lietuvai, nes, jo manymu, tai labiausiai atitinka vilniečių interesus.

Taigi daktaras Šabadas buvo žinomas ne tik kaip didis humanistas, bet ir kaip visuomenės veikėjas.

1934 m. Šabadas susirgo. Dėl diabeto jam prasidėjo deltinės kojos gangrena. 1934 m. lapkritį koja buvo amputuota ir po dviejų mėnesių – 1935 m. sausio 20 d. Šabadas mirė.

Daktaro laidotuvių dieną Vilniuje nedirbo ne tik žydų parduotuvės ir organizacijos, bet ir miesto ūkio tarnybos, bankai. Užsijautos laikas atsiminė tiek Lenkijos, tiek Lietuvos vadovai, o laidotuves dalyvavo apie 30 tūkstančių žmonių.

Šabadas buvo palaidotas Antakainio kapinėse. Jam buvo pastatytas kuklus paminklas. Vokiečių okupacijos metais paminklas buvo paslėptas, dabar jis yra žydų muziejuje.

2007 m. gegužės 16 d. Vilniaus senamiestyje ties Mesinių gatvės 5-uoju namu buvo atidengta skulptūra įjymiajam Vilniaus gydytojui humanistui Cemachui Šabadui – daktarui Aiskaudai. Skulptūros autorius Romas Kvintas.

Skulptūros atidengimo iškilmėse dalyvavo tuometis ministras pirmininkas Gediminas Kirklis pasakė: „Skaitydamas knygą apie daktarą Aiskaudą nežinojau, kad šis personažas sukurtas remiantis realaus gydytojo gyvenimu. Jau tada tokias svarbias žmones gaubė nežinios dulkės, o dabar laikas jas nuvalyti.“ Benjaminas Mackevičius su didžiu pagarbą prisiminė daktarą Šabadą, kuris jį, dar mažą berniuką, sunkiai susirgusį angina ir sepsiu, ištraukė iš mirties nagų.

Taigi, vilniečiai Cemachas Šabadas (1864–1935) buvo ne tik gydytojas, medicinos teoretikas, bet ir visuomenės veikėjas, bendruomenės lyderis ir humanistas. Jo pastangomis buvo kuriamos labdaros organizacijos, įgyvendinami paramos projektai, kuriuos siekta gerinti nepasiturinčių miesto žmonių sveikatos priežiūrą ir gyvenimo sąlygas. Šabadas ypač daug dėmesio skyrė vaikų sveikatos problemoms, todėl atidengta skulptūra jį vaizduoja besiklaunantį su vaikais.

VIENTELĖ PASAULYJE TOKIA GYDYTOJŲ ORGANIZACIJA

Lapkričio 14 d. Vilniaus miesto ir Vilniaus krašto gydytojų žydų sąjungos 100-ųjų įkūrimo metinių proga Lietuvos žydų bendruomenėje organizuota konferencija. Bendruomenės pirmininkas dr. S. Alperavičius konferencijos dalyviams priminė, kad žydai Lietuvoje gyvena nuo XIV a., o gydytojai – nuo XVI a. Pirmieji žydų gydytojai mokslus baigė Italijoje, Vokietijoje. Vėliau, VU įsteigus Medicinos fakultetą, mokslų būsimi gydytojai siekė jau čia, Vilniuje. „Tarpukariu Lietuvoje 55 proc. gydytojų buvo žydai. Jie ne tik gydė, bet ir aktyviai dalyvavo šalies visuomeniniame gyvenime. Kaune ir Vilniuje veikė žydų ligoninės. Jų personalas aptarnaudavo ne tik žydų tautybės piliečius, bet ir kitus miestų gyventojus. Žydai, kaip ir lietuviai, buvo tremiami į Sibirą, kalinami getuose ir koncentracijos stovyklose. Kitais metais minėsime Holokausto 70-metį. Jau vyksta pirmieji pasiruošimo darbai“, – sakė S. Alperavičius, pradėdamas konferenciją.

„Gyvenime einame skirtingais keliais. Bet kad ir kur nueitume, kad ir kur būtume, mūsų gyslomis teka medikų kraujas. Mūsų tikslas – padėti kenčiančiam žmogui išverti skausmus, išmokyti ligonį įveikti nelaimę. Linkiu išsaugoti žmogaus širdies idealus, meilę ir garbę, gailėstingumą ir išdidumą, užuojautą ir pasiaukojimą šventai vykdant Hipokrato priesaiką“, – taip sveikindamas konferencijos dalyvius rašė gydytojas, Lietuvos ambasadorius Rusijoje Antanas Vinkus. Konferencijos dalyvius sveikino ir prof. A. Bumelis, Izraelio garbės konsulas Lietuvoje. Pasak Osipo Mackino, 1910 m. lapkričio 21 d. Vilniuje įregistruota pirmoji pasaulyje gydytojų žydų visuomeninė profesinė organizacija Gydytojų žydų sąjunga. Anot pranešėjo, ši profesinė organizacija vadinosi „Gydytojų būrelis“. Realiai žydų gydytojai į šį sąjungą buvo įstoję dar 1908 m. Iniciatoriai buvo

Nukelta į 4 psl.

Atkelta iš 2 psl.

VIENTELĖ PASAULYJE TOKIA GYDYTOJŲ ORGANIZACIJA

J. Vygodskis, gydytojai G. Volfsonas ir A. Sildkretas. „Šiandien sunku suprasti priežastį, kas paskatino žydus gydytojus vienyti į sąjungą. Prieš tai jie savo profesines bei mokslines ambicijas realizuodavo Vilniaus medikų draugijoje, įkurtoje 1805 m. VU prof. J. Franko iniciatyva. Tai buvo pirmoji tokio pobūdžio draugija Rytų Europoje. Vilniaus medikų draugijos veikloje žydai gydytojai dalyvavo aktyviai, jų moksliniai pranešimai būdavo aktualūs. 1905 m. draugijos valdybos nariai C. Sabadas ir G. Rommas buvo išrinkti į Vilniaus krašto sveikatos apsaugos gerinimo komisiją. Jos narių pateiktose išvadose teigiama, kad apie pusę visų mirties atvejų – vaikai iki 5

žydų gydytojams kelti kvalifikaciją valstybinėse ir žydų privačiose klinikose, nes carinėje Rusijoje universitetinės klinikose žydų gydytojams buvo daromos didžiulės kliūtys. Prof. L. Landau pažėdo kiek įmanoma padėti, tačiau pažadą ištesėti suklidė Pirmasis pasaulinis karas. „Gydytojų būrelis“ vadovas Jokūbas Vygodskis Pirmojo pasaulinio karo metais buvo Paigalbos žydams dėl vokiečių okupacijos komiteto narys, jis buvo ir Lietuvos vyriausybės I ir II Ministrų kabinetų ministras be portfelio žydų reikalams. Lietuvos vyriausybės persikėlus į Kauną, J. Vygodskis atsisakė ten vykti ir ministro pareigas perdavė kitam. 1922 m. jis buvo išrinktas į

Lenkijos Seimą. 1941 m. vokiečių okupacinės valdžios suimtas, perduotas gestapai, kalintas Lukiškių kalejime ir 1942 m. sausio 1 d. sušaudytas. Osipus Mackinas priminė, kad „Gydytojų būrelis“ 1918 m. atnaujino veiklą, 1920 m. buvo pasiūlyta organizaciją įregistruoti nauju pavadinimu – „Žydų tautybės gydytojų profesionali sąjunga“. Joje 1921 m. buvo 64 nariai. Sąjungos posedžiai vykdavo žydų ligoninės patalpose. Sąjungos nariai kartu su šios gydymo įstaigos kolegomis keisdavosi profesinė patirtimi, vizitavo, dalyvaudavo moksliniuose kongresuose. Žydų ligoninės bibliotekoje buvo sukaupta daug medikų literatūros bei mokslinių žurnalų. 1922 m. įkūrus Ligoninių kasas, sąjungos nariai siekė, kad žydų tautybės nariai aktyviau lankytųsi ir gydytųsi žydų ligoninėje.

Gydytojų sąjunga įkūrė įdarbinimo biurą, tačiau įdarbinti kolegą buvo gan sunku, nes Vilniuje didėjo gydytojų skaičius. 1922 m. Sąjunga įsteigė ambulatoriją, kurioje buvo įdarbinta 60 jaunių specialistų žydų gydytojų. 1931 m. ji nustojo veikti, nes truko lėšų ją išlaikyti.

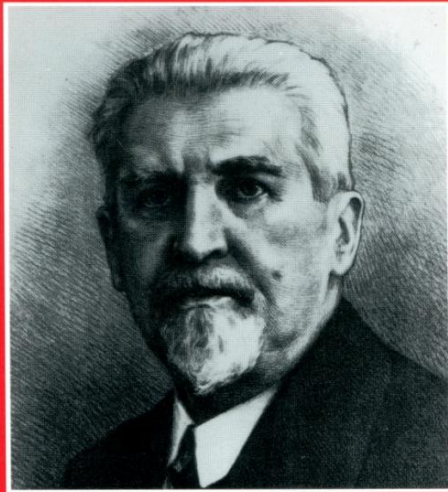
metų amžiaus. Išvadose buvo rašoma apie pasibaisėtina gyventojų sveikatos būklę ir jų gyvenimą antisantarinėmis sąlygomis. Net žydų šeimos, kurios ypač rūpinasi vaikais, iš 1 000 gimusių vaikų vidutiniškai mirėdavo 331. Komisija konstatavo, kad bloga ir ligoninių sanitarinė būklė, o gyventojų nerastingumas labai apsunkina kovą su užkrečiamųjų ligų epidemijomis. Ligoninių vadovai, municipalinės valdžios paskirti į šias pareigas, nieko neišmano apie higieną ir nekreipia dėmesio į gydytojų siūlymus pagerinti esamą padėtį. Magistrato valdyba visiškai nesirūpina vilniečių sveikata. Atsakytoje pažymėta bloga žydų tautybės žmonių ir kaimo gyventojų padėtis. Norint pagerinti sanitarinę būklę būtini pokyčiai šalies mastu. Taip manė šios komisijos nariai. 1905 m. lenkų gydytojai įkūrė savo profesinę organizaciją prie Mokslo bičiulių draugijos. Tai ir pastūmėjo įkurti žydų organizaciją. Pagrindiniai įkurto „Gydytojų būrelio“ tikslai buvo: Vilniaus miesto ir krašto gydytojų susibūrimas atsižvelgiant į bendrus profesinius, visuomeninius ir mokslinius interesus; gydytojų profesinės veiklos ir gyvenimo sąlygų nagrinėjimas; priemonių, įgalinančių stiprinti gyventojų sveikatą ir lemančių jų sanitarijos sąlygų gerinimą, įgyvendinimas. „Gydytojų būrelis“ steigė įvairias organizacijas padėti savo nariams įgyvendinti tikslus: savišalpos kasas, pensijų fondą, parduotuves, sanatorijas ir kt. Organizacija steigė ambulatorijas, ligonines, rėmė viešą iniciatyvą gerinti gyventojų sanitarinę būklę. Gydytojai skatė paskaitas apie higieną, leidė knygas, rengė kursus. Staigiai gydytojas Ch. Kopanas kursuose perkaitė mokslinį pranešimą apie vėžio gydymą rentgeno spinduliais. Tai buvo pirmas mokslinis pranešimas tokia tema Lietuvoje. „Gydytojų būrelio“ nariai kreipėsi į Berlyno klinikos profesorių ginekologą L. Landau padėti

Miesto valdžia siekė likviduoti žydų ligoninę. Vilniaus savivaldos pareigūnai jos išlaikymą norėjo permesi ant žydų gyventojų pečių, bet sąjunga kartu su bendruomene nuolat priešinosi ir pasiekė, kad žydų ligoninėi būtų skirti ir magistratai. Iki Antrojo pasaulinio karo Gydytojų žydų sąjunga suvaidino nemažą vaidmenį plėtojant krašto medicinos mokslą ir praktiką. Ypač Vilniaus geto medikai didvyriškai kovojo saugant sveikatą ir gelbėjant gyvybes. Po Antrojo pasaulinio karo medicinos darbuotojai žydai, tęsdami savo pirmtakų tradicijas, dirbo medicinos, mokslo ir aukštesiose mokymo įstaigose Lietuvos gyventojų labui.

Kazimieras Vallius

Doctor TSEMAKH SHABAD

*A Great Citizen
of the Jewish Diaspora*

Yulian I. Rafeś

author of "The Way We Were Before Our Destruction"

BIBLIOGRAPHY OF DR. SHABAD'S SCIENTIFIC WORKS

ביבליאגראפיע פון ד"ר צ. שאבאדס אַרבעטן

I. מעדיצין, סאָציאַלע מעדיצין, דעמאָגראַפיע,
סטאַטיסטיק

Т. ШБ – Д. Единство мірозданія – „Русскій Курьер“ № № 178, 180, 181, Москва, 1, 3, 4, Іюль 1886.

ШАБАД Т. Др. Регуляторная способность человеческого организма (физиологический очерк), „Русское Богатство“ № № 2, 3, 1890 СПб. (Оттиск)

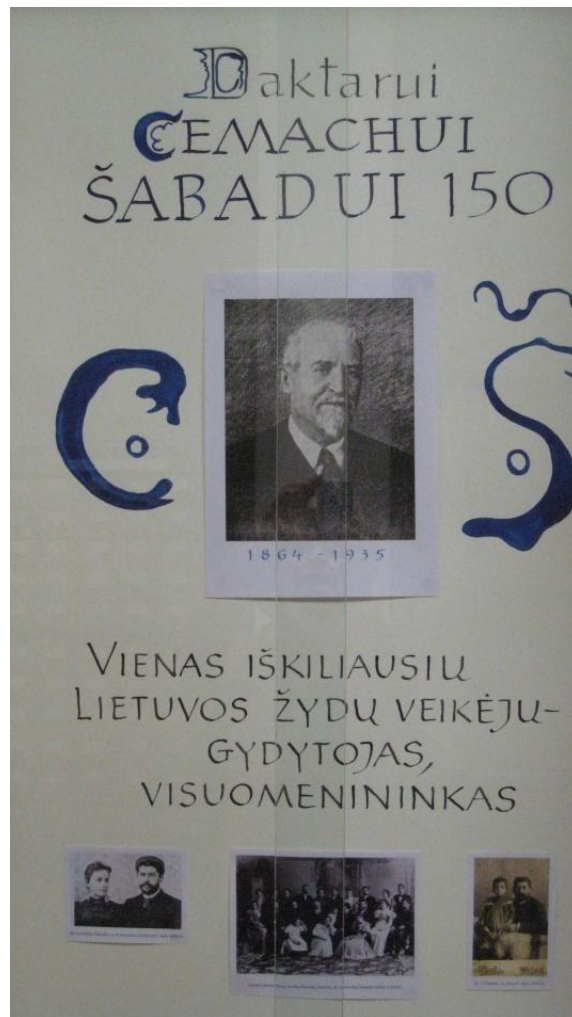
— Лѣченіе холеры, А. Кантани, перевод с нѣмецк. с согласія автора Москва, 1893

— Случай сахарнаго мочеизнуренія с поражением поджелудочной железы (diabetes mellitus pancreatis). „Медицинское Обозрѣніе“ № 21, 1891 (Реферат читанный в Общ. русск. врачей в Москвѣ в сентябрь 1891). (Оттиск)

— К вопросу об экспериментальном поджелудочном мочеизнурении и о гликолитической роли поджелудочной железы „Врач“ Сиб. № 45, 47, 49, 23 дек. 1892. Читано в засѣданіи физико-медицинскаго общ. в Москвѣ 9 марта 1892) (Оттиск)

Paroda Lietuvos medicinos bibliotekoje

2014 m. kovo 17 d.– gegužės 20 d.

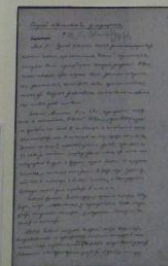
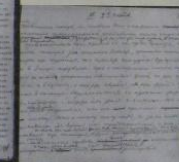
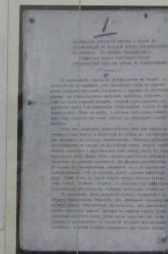
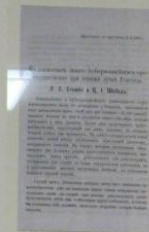
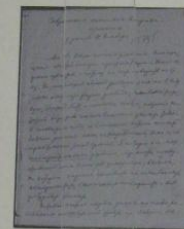
VILNIAUS MEDICINOS DRAUGIJOS NARYS NUO 1895 M.

VILNIAUS MEDICINOS DRAUGIJOS VEIK-
LA BUVO PLATI, APRĖPIANTI NE TIK MEDICI-
NOS MOKSLUS, BET IR PRAKTIKĄ, RŪPINO-
SI MEDICINOS NAUJIENŲ SKLEIDIMU,
VISUOMENĖS SANITARINIŲ ŠVIETIMU,
HIGIENA, GYVENTOJŲ SVEIKATINGUMU.

DR. C. ŠABADO MOKSLO DARBAI

Naudingos nuorodos

http://lt.wikipedia.org/wiki/Cemachas_%C5%A0abadas

<http://www.vilnijosvartai.lt/personalities/view/?id=188>

http://www.sveikasmogus.lt/Kitos_sveikatos_temos-1391-Daktaras_Aiskauda_gyveno%E2%80%A6_Vilniuje

<http://libis.lmb.lt:8880/simpleSearchAction.do;jsessionid=2E4BE2383378095DA2C12736E8E24F19>

<http://www.jjew.ru/index.php/images/%3C/index.php?cnt=11726>

http://www.yivoencyclopedia.org/article.aspx/Szabad_Tsemah

[Daktaro Aiskauda prototipui Cemachui Šabadui - 150 / Janina Valančiūtė // Trap knygu. 2014, Nr. 6, p. 31-33.](#)

file:///C:/Documents%20and%20Settings/Administrator/My%20Documents/Downloads/Daktaras%20aiskauda_Tarp%20knygu%202014%20birzelis.pdf